

B. N.
295.

Xe. 352.

2.

FVNDAMENTA
THERAPIAE
CATHOLICAE.

SVBJVNGITVR
CATALOGVS CORPORVM
MEDICAMENTOSORVM USITATORVM.

EDIDIT
GODOFREDVS GVILIELMVS
PLOVCQVET,
PROFESSOR TVBINGENSIS.

TVBINGÆ,
apud JAC. FRID. HEERBRAND.

1785.

FUNDAMENTA
THERAPEUTICAE
CATHOLICAE

SVB IANNE
CATHOLICO CORPUS
MEDICAMENTORVM VSTATIONVM

GODFREY
PROFESSOR TVRINGENSIS

TVRINGEN
JAC. H. MEYERLAND

CONSPECTVS.

Ratio scripti.

SECT. I. De therapix catholix
notione, requisitis & terminis.

SECT. II. Regulæ therapeutix
generalissimæ.

SECT. III. Methodi therapeutix
generales.

CAP. I. Roboratio, Refectio, Exci-
tatio.

— II. Relaxatio solidorum.

— III. Placatio motuum.

— IV. Reunio unitatis solutæ.

— V. Imminutio massæ humorum.

— VI. Augmentum humorum.

— VII. Correctio cacochymix in
genere.

— VIII. Attenuatio humorum.

CAP. IX. Densatio humorum.

- X. Debellatio materiarum morbosarum, præcipue acrium.
- XI. Remotio acrimoniæ acidæ.
- XII. Destructio alcalini.
- XIII. Methodus antiseptica.
- XIV. Coërcitio rancidi.
- XV. Acrimoniæ falsæ debellatio.
- XVI. Antidota venenorum.
- XVII. Methodus contra infesta viventia in corpore humano.
- XVIII. Bilis degeneratæ impugnatio.
- XIX. Methodus antipituitosa.
- XX. Reseratio vasorum obstructorum.
- XXI. Methodus temperans.
- XXII. Methodus antiphlogistica.
- XXIII. De doloribus & spasms tollendis.

CAP.

CAP. XXIV. De avertendis & revo-
candis congestionibus.

- XXV. Motuum nimis lentorum
medela.
- XXVI. Promotio coctionis.
- XXVII. Methodus antifebrilis.
- XXVIII. Promotio se- & excre-
tionum in genere.
- XXIX. Promotio contentorum in
ventriculo & intestinis.
- XXX. Sollicitatio urinæ.
- XXXI. Sudoris Excitatio.
- XXXII. Promotio salivæ.
- XXXIII. Moderamen excretionum.
- XXXIV. Remedia adversus hæ-
morrhagias.
- XXXV. De restituendis morbis.
- XXXVI. Quomodo morbis com-
plicatis occurrendum sit.

CAP. XXXVII. Methodi generales
chirurgicæ.

— XXXVIII. Methodi prophylacticæ.

CATALOGVS CORPORVM ME-
DICAMENTOSORVM.

- I. Sales.
- II. Sapones.
- III. Dulcia & acido-dulcia.
- IV. Antacida.
- V. Acria.
- VI. Amara.
- VII. Aromatica & fragrantia.
- VIII. Balsama, Balsamica, Resinæ, Re-
sinosa, Gummi - resinæ.
- IX. Austerâ, Adstringentia, Roborantia.
- X. Mucilaginosa.
- XI. Pinguis, oleosa.
- XII. Glutinosa, viscosa.
- XIII. Narcotica & sedantia.

RA.

RATIO SCRIPTI.

Multum omnino interest docentium, æque ac discentium, ut suos quævis disciplina circumscriptos habeat limites, ne vel curta nimis & imperfecta sit, nec é contrario extra oleas evagetur, ab aliisque vicinis & cognatis decerpatur, quæ his potius relinquenda fuissent: Regulas hasce abs Scriptoribus Therapiæ Generalis vix ac ne vix quidem observatas

A 4

fuiffe,

fuiffe, invenimus, cum hic plura omiserit, quæ tamen tractanda fuissent, & quæ nostra ætate, inventis medicis ditio- re, tractari possunt & debent, ille vel specialium morborum læsionumque cu- ram intermiscuerit, vel, quod maxime fieri solet, in materiæ medicæ ditionem nimis excurrerit. Hanc, scilicet materiam medicam, sicco pede præterire, primum animus erat, sensi vero, hoc apte fieri non posse, cum saltem ad classes medi- camentorum provocandum esset. Hinc indicem seu syllabum modo corporum medicamentoforum subjunxi, eaque in classes quasdam coëgi, quarum ratio ibi indicabitur. Ne autem interpolatio molesta fieret, & ut repetitiones evita- rentur, in textu therapix ipsius istas tan- tum classes indicavi, nisi quidem specia- lissimum quoddam, vel energia maxime eminens medicamentum indicationi re- sponderit. Ve-

Vela itaque jam expandenda, jam
contrahenda erunt, prout res ipsa sua-
debit, novamque sic viam inire animus
est, eum maxime in finem, ut auditores
filium habeant, ad quod hæc valde mo-
mentosa disciplinarum medicarum pars,
rectius forte proponi, ipsisque ita incul-
cari possit, ut methodis generalioribus
instructi, cum aliquando ad specialium
morborum curam & therapiam ven-
tum fuerit, brevius expediri queant, ut
subinde non nisi ad istas, utpote jam pro-
positas, vel tribus verbis provocare ne-
cesse sit: Quod ut eo facilius perfici pos-
sit, Therapiam Generalem ad Patholo-
giam Generalem omnino accommodare,
summosque titulos ex hac depromere
debemus, etenim is, qui summa capita
statuum præternaturalium tollere novit,
morbos tum inchoantes, quam plenarie
formatos, regulares æque ac irregulares,

& corruptos, simplices & complicatos faciliiori saltem opera auferre poterit. Signa singularum aberrationum á statu naturali addere, hujus non erat loci, utpote quod magis ad Semioticam generalem pertinet. Utile omnino opus fore arbitramur, si quis Pathologiæ generali Semioticam subjunxerit, & cum Therapia Catholica ita combinaverit, ut una idearum sese mutuo excipientium serie singula capita plene absoluerentur, quale quidem jam meditatus sum, & aliquando forte suscipiam.

SECT.

SECT. I.

DE THERAPIÆ CATHOLICÆ NO-
TIONE, REQUISITIS, ET
TERMINIS.

§ I.
Præter Hygieinen ultimus Medicinæ finis
est morbos tollere; seu ægros curare, &
quantum in Medico est, restituere.

§ 2.
Doctrina, quæ præsidia adversæ vale-
tudinis, modumque, istis recte utendi *) do-
cet, audit Therapevtica, uti exercitium
ipsius artis edoctæ Therapiam efficit.

§ 3.

*) Gaub. Path. § 16.

§ 3.

Quivis morbus occurrens suam singularem postulat medelam, uti individualis ægri constitutio singulares requirit considerationes, adeoque proprie, & strictiori sensu non datur methodus vel therapia generalis.

§ 4.

Docuit tamen observatio, & collatio singularum istarum methodorum therapeuticarum, aliquas earum inter se convenire, quin uniformes esse, unaque fidelia plures subinde dealbari posse parietes.

§ 5.

Quemadmodum ergo Pathologia generalis a speciali abstracta fuit, ita therapia generalis sive catholica non nisi ex multis, ad speciales, plerumque cognatos morbos applicitis, & inter se convenientibus methodis medendi enata est, propriamque nunc & singularem Doctrinæ Medicæ partem constituit.

§ 6.

§ 6.

Docet methodos therapevticas generales, five eas, quæ integris morborum generibus, vel faltem pluribus morbis opponi possunt, vel quæ status præternaturales, plurium morborum feraces tollere valent.

§ 7.

Qui eas omnes rite didicit, ei non facile occurret morbus, ad quem remedium non possit invenire, nisi quidem is novus plane ac inauditus fuerit, & á genio omnium cognitorum plenarie aberraverit.

§ 8.

Quatenus ergo univërfa morborum cæterva generalibus his armis debellari potest, & speciales methodi omnes suo modo Therapiæ generali comprehenduntur, hæc jure suo dici potest *Catholica*.

§ 9.

In curando morbo quovis tam ad agenda, quam ad omittenda respiciendum est.

§ 10.

§ 10.

Hæc versantur circa auxilia, & remedia, tam externe, quam interne applicanda, nec non circa regimen & diætam.

§ 11.

Medici vel & Chirurghi itaque non solius res est, sed & ægri ipsius & adstantium: Concurrunt quoque ambientia, quæ non semper in potestate istorum sunt. *)

§ 12.

Ita tres dantur fontes Therapiæ: Pharmaceuticus, Chirurgicus, & Diæteticus.

§ 13.

Si morbus una cum causis tollitur, ut æger tam quoad functiones, quam respectu qualitatum sensibilium in integrum resti-

*) *Ἰππ. παρ. I. γ. δει δε εἰ μόνον ἐωθον (sc: ἰητρον) παρεχειν τα δεοντα ποιηντα, ἀλλα και τον νεσεοντα, και τες παρεουτας, και τα ἐξωθεν.*

restitutus fuerit, *) fanatio dicitur radicalis, perfecta.

§ 14.

Imperfecta restitutio est, quæ ex morbo ipso, ejusve causis vel effectibus aliquid in homine reliquit, quo vel præsens ejus fanitas adhuc turbatur, vel quod ut fomes futuro sive recidiyo, sive secundo morbo producendo aptum est.

§ 15.

Ubi æger tantummodo á molestis symptomatibus liberatur, superstate morbo, ejusque causis, cura audit palliativa.

§ 16.

Si morbus imminens avertitur, cura erat præservatoria.

§ 17.

Therapia supponit ergo notitiam haud superficiale[m] œconomix animalis, & naturæ humanæ, in functionibus suis tam im-

*) Heurnius Instit. Md. L. XII. cap. 7: finis Medici est ægrorum redintegratio.

6

imperturbatæ, quam turbatæ: Præcipue scientiam, sæpe divinationem sedis morbi, materiæque morbosæ, nec non modi, quo hæc illam efficit: Deinde notitiam variorum istorum modorum & viarum, quibus vel natura ipsa, cum hoste luctans a morbis & materiëbus morbofis sese tueri, liberare, suasque functiones in integrum restituere confuevit, vel quibus ars, naturæ ministra, eundem scopum assequi solet & potest, adeoque scientiam relationis mutuæ corporis humani, singularumque ejus partium, tam inter se, quam ad corpora ambientia, quæ sub forma aëris, vaporum, cibi, potus, medicamenti, vel aliter ingeri, applicari possunt: Requiritur porro doctrina chirurgica omnis.

§ 18.

Therapizæ objectum constituunt morbus seu status præternaturalis præsens, ejus causæ, indoles & natura, ubi attendendum ad ejus prodromos, principium, anabasin, acmen, declinationem, complicationem, symptomata, paucis, totum
ejus

ejus ambitum & conditiones individuales, ad quæ omnia methodum suam accommodare debet.

§ 19.

Quoad causas perscrutetur Medicus maxime causam proximam, utpote enatam ex antecedentibus, quæ licet non semper conferant ad normam agendorum, *) eas tamen nosse, haud parum refert, **) maxime, cum adhuc in ægro præfentes sunt, & agere pergunt.

§ 20.

Præterea spectanda individualis ægri conditio, quoad sic dictas res naturales, nempe ætatem, sexum, temperamentum, corporis habitum, vitæ genus, consuetudinem

*) GALENVS θεραπευτικῆς μεθόδου βιβλ. γ. μηδεν των προκαταρχαντων της διαθεσεως αἰτιων ενδεικνεται την θεραπειαν. & paulo post: ἀπ' εἰδενος των μηκει οντων ενδειξιν τε συμφεροντος εἰνεσι λαβειν.

CELSVS de medicina L. I. Præf. p. m. 14.

dinem quoad varia, idiosyncrasiam, nec non quoad vires, constitutionem valentem vel debilem, hæreditatem.

§ 21.

Conferunt quoque huc anni tempus, imprimis geniùs & constitutio epidemica, clima, populus, locus habitationis.

§ 22.

Ex his *omnibus* perspectis, pensitatis, comparatis Medico enascitur votum, quid in ægro, in sede & materie morbi mutatum, actum velit, unde consilium capit, an & quid agendum, mutandum, tollendum, conservandum sit, quo ille restituitur. *)

§ 23.

His ergo via norma que agendorum & omittendorum monstratur, unde vocantur *indicantia*. **)

§ 24.

*) HEVRNIUS l. c. & SWALWE Disquisitio Therapeutica Generalis. p. 9.

**) Ipsum morbum vocat indicans BLASIVS Inst. Med. Comp. p. 92.

§ 24.

Argumenta, consilium captum ulterius corroborantia, sunt *coindicantia* seu *consentientia*, quorum præcipue jvantia pertinent.

§ 25.

Hoc ipsum consilium, propositum, scopus, conclusio formata vocatur *Indicatio*. *)

§ 26.

Sæpe plures indicationes in uno morbo concurrunt, quæ ita coordinandæ sunt, ut ad scopum propositum, scilicet fugam morbi quoad omnem ejus ambitum, seu restitutionem ægri colliment, si quidem ea possibilis est. **)

§ 27.

*) GALENVS I. c. βιβλ. β. την γαρ οιον ἐμφασιν της ἀκλεθειας ἐνδειξιν λεγομεν.

**) HIPPOCRATES περι τεχνης: ιητρικη ἐστὶ το δη παμπαν ἀπαλασσειν των νοσηοντων τας καματας, και των νοσηματων τας σφοδροτητας ἀμβλυειν. και το μη ἐγχειρειν τοισι κεκρατημενοισιν ὑπο τε νοσηματος, εἶδοτας, ὅτι ταυτα εἰ δυναται ἡ ιητρικη.

§ 27.

Hæc omnia Medicus exsequitur aut per
therapiam sic dictam methodicam, rectius
mediatam vel indirectam, quæ naturæ ip-
sius vires, motus, vias, stadia morbi,
diversamque illius in hisce agendi modum
observans, istis se accommodat, *) cæte-
rum autem materiem morbi viribus natu-
ræ medicatricibus subigendam & expel-
lendam committit, aut per therapiam sic
dictam specificam, rectius immediatam vel
directam, quæ ipsum morbum ejusque
causas directe aggreditur.

§ 28.

Hic modus procedendi est Medici ra-
tionalis, non empirici crudi. **)

§ 29.

Empiricus crudus aut remedia quæ-
dam morbo cuidam, cujus nomen tantum,
non

*) GALENVS ad aphor. 21. Sect. I.

BOERHAAVE Instit. Med. § 1153. ff.

**) GALENVS l. c. βιβλ. β. ὅσον ἀποκωχω-
ρηκε τῆς ἐμπειρίας, ἐνδείξις ὀνομαζέται συμ-
παν.

non naturam, nec causas, nec differentias, five specificas, five individuales, nec stadia intuetur, applicat, vel & cuius symptomati speciatim aliquid opponit. *)

§ 30.

Morbus tamen, cujus causa non evidens est, ad sanam empiriam tractandus erit. **)

§ 31.

Opus ergo est ratione & experientia, & Medicus debet esse empiricus rationalis. ***)

§ 32.

Ea, quibus indicationi satis fieri potest, ex quovis fonte Therapiae depromantur, sunt *indicata*, in quorum administratione

*) UNZER *Arzt.* I. 309.

**) CULLEN. *in medic. Comment.* von Edinburg B. V. 4.

***) ZIMMERMANN *von der Erfahrung in der Arzneykunst.*

modus, ordo, tempus, quantitas, qualitas observanda. *)

§ 33.

Ita remedia inveniuntur. **)

§ 34.

Impedimenta, quæ remedium indicationi alicui quidem respondens, applicari tamen vetant, dicuntur *contraindicantia*, *repugnantia*, *prohibentia*.

§ 35.

Sic una indicatio alteri, unum indicans alteri contrarium esse potest;

Ejusmodi sunt:

Conditiones individuales ægri.

Complicatio plurium statuum morbosorum.

Genius epidemicus.

Remedii indicati qualitates ex parte tantum utiles, ex parte vero nocivæ

*) HEVRNIUS Inst. L. XII, c. 7.

**) FERNELIUS Meth. Med. L. I. cap. 2.
Sanctorii de Remediorum Inventione Liber.

væ, five ipsi remedio ut qualitas
secundaria inhæreant, five per se
alii indicationi contrariæ sint.

Si remedium electum in ipsa applica-
tione ut *lædens* apprehenditur,
quod autem nonnunquam priores
conditiones tantum detegit.

§ 36.

Periculum vitæ propius, & molestio-
res ægri sensationes, sunt indicantia ur-
gentia.

§ 37.

Consilium, quo imminens vitæ peri-
culum arcetur, dicitur indicatio vitalis.

§ 38.

Hæc versatur circa promptam sublatio-
nem eorum, quæ mortem minantur, five
simul ipse morbus tollatur, five non: Ita
hæmorrhagiis, suffocationi, exhaustioni
virium quantocius obviam eundum est.

§ 39.

Molestiores ægri sensationes pariter aut
ita tolluntur, ut morbus simul cedat, aut

ad has tantum, ut symptomata respicitur, nulla interim ratione habita morbi principis: Priores indicationes sunt curatoriae, & causales, posteriores symptomatice.

§ 40.

Consilia ulteriora, post morbum superatum eo fine adhibita, ne convalescens vel eundem morbum recidivum, vel alium, ex ante perpetratis sequentem incurrat, constituunt *Apotheciam*.

§ 41.

Hæc versatur in delendis reliquiis materię morbosę, sive prius præsentis, sive noviter genitę, ubicunque hæreat, in restauratione virium, maxime digestionis, sæpe & in abolitione residuę nimię sensibilitatis & irritabilitatis, unde motus inordinati, diu nonnunquam perdurantes, pendent.

SECT. II.

REGVLÆ THERAPEVTICÆ
GENERALISSIMÆ.

§ 42.

Præceptum therapevticum generalissimum est: Contraria opponere contrariis. *)

§ 43.

Ita laxa stringenda, stricta laxanda, crassa attenuanda, tenuia spissanda, superflua & noxia expellenda.

§ 44.

Calido frigida, frigido calida, humido sicca, hæc illis opponenda sunt. **)

§ 45.

*) HIPPOCR. aph. II. 22. ἀπο πλησμονης
όκοσα αν νοσηματα γεννηται, κενωσις ιηται.
και όκοσα απο κενωσεως, πλησμονη. και
των αλλων η εναντιωσις.

GALENVS θεραπευτικης μεθοδου βιβλ.
θ. : εις μονος γενικοτατος εσαι σκοπος των
ιαματων η εναντιωσις.

**) HIPPOCR. Epid. VI. Sect. V. γ. Ιησις
αντι-

§ 45.

Tolle causas, & auferes morbum. *)

§ 46.

Nulla agendi occasio est prætermittenda.

§ 47.

Nonnunquam tamen præstat, parum vel nihil moliri, &, si non integrum negotium, tamen partem ejus viribus naturæ medicatricibus committere, **) multi enim morbi sola naturæ energia tolluntur. ***)

§ 48.

ἀντιοσον, μη ὁμονοειν τῷ παθει. το ψυχρον
καὶ ἐπικοιρει καὶ κτεινει, ὅσοσα ἐκ θερμῆ.

GALENVS l. c. βιβλ. θ. ἔσων δε δη-
λονοτι πολλων των διαθεσεων, ἰδια καθ' ἐνα-
σης αὐτων ἢ ἐνδειξις. ἀπο μεν της θερμης
ἢ τε ψυχρειν, ἀπο δε της ψυχρας ἢ τε
θερμουνην. ἐκασῶ δε των ἀλλων ἢ ὑπεναν-
τιωσις.

*) CELSVS L. I.

**) HIPPOCRATES aph. 20. Sect. I.

***) HIPPOCRATES Epid. VI. Sect. V. I. Νεσων
φυσικῆς ἰητροί. IV.

GALE-

§ 48.

Magni morbi curantur abstinencia & quiete.

§ 49.

Medicus rabidum canem quiescentem nullibi laceffat, sed otio suo frui sinat aut validis sufficienter debellet. *)

§ 50.

Ejusmodi indicationes vocari possunt expectativæ.

§ 51.

Abstinendum quoque in casibus plane desperatis, saltem haud operose agendum, ne

GALENVS ad hunc locum: δυναμιν δε προσ-
ηκει νυν ἀκνεν ἐκ τῆς φυσικῆς ἐνοματίας
ἐνοικῶσαν αὐτοῖς τοῖς σώμασι τοῖς διοικημέ-
νοῖς ὑπ' αὐτῆς. — πρώτη μὲν (δυναμὶς
φυσικῆς) ἢ τῶν οἰκείων ἐλκτικῆ, δευτέρα
δὲ ἢ τετῶν αὐτῶν ἀλλοιωτικῆ τε καὶ πεπτι-
κῆ, καὶ τρίτη ἢ καθεκτικῆ τῶν οἰκείων,
καὶ τετάρτη τῶν ἐν οἰκείων ἀποκριτικῆ.
ταυτῆς ἐν ταῖς δυναμῶσιν ἔμῳ ὑγιεινῶ
φυλάττει τὸ ζῶον, ἀλλὰ καὶ νοσησαν ὑγιαίνει.

*) SWALWE Disquisit. Therap. Gen. Sect. I.
P. 6.

ne occidisse videamur, quem servare non
potuimus.

§ 52.

In summis malis tamen summa ten-
tanda remedia, nec diu cunctandum.

§ 53.

Cum prudentia tamen periclitandum. *)

§ 54.

Melius est, anceps tentare remedium,
quam nullum.

§ 55.

Leniores methodi heroicis præferen-
dæ, nisi quidem necessitas urget.

§ 56.

Prodromi leviores morborum sæpe gra-
vissimorum non negligendi sunt, potius

Principiis obsta, fero Medicina paratur,
Quum mala per longas invaluere moras.

§ 57.

A lædentibus desistendum, quæ ta-
men nonnunquam ægro tantum, vel ad-
stantibus talia videntur.

§ 58.

*) κινδυνεύει φρονιμῶς. CLEOBVLVS.

§ 58.

Sice contrario juvantibus insistendum. *)

§ 59.

Panacæa non datur, ob diversitatem naturæ morborum **) & stadia diversa unius ejusdemque morbi, quibus diversa quoque opus est therapia.

§ 60.

Quæ pro talibus venditata fuerunt, erant aut purgantia, ut pulvis Ailhaud, aut antimonialia, aut mercurialia, aut opiata, aut salina, aut absorbentia,

quæ omnia polychresta quidem, nequaquam vero panchresta sunt,

aut forte non-entia, ut magnetismus animalis, aliaque magis superstitiosa, quæ tamen hominis imaginationem ciendo & dirigendo nonnunquam quasi per miraculum agere possunt.

§ 61.

*) SYDENHAM. e. g. p. 321. ed. Lips.

**) BOERHAAVE Instit. § 1180.

§ 61.

Indicationibus ergo insistendum.

§ 62.

Ut vero morbus cito, tuto, & jucunde tollatur, *) indicationes ipsæ accurate ordinari, & indicata ita in aciem collocari debent, ut urgentioribus indicationibus præ minus urgentibus **) satisfiat, habita tamen semper ratione ad morbum ipsum ***) & ægri constitutionem individualem, nisi quidem uno ictu plures hostes vinci possunt, quod omnino præstat.

SEC.

*) CELSVS L. III. c. 4.

**) GALENVS I. c. βιβλ. β. ὅσις ἀκριβῶς βλεπεται συνησαδαμ την θεραπευτικην μεθοδον, ἀρξασαμ μεν αὐτον ἀπο των πρωτων ἐνδειξεων χρη, μεταβηναι δε ἐντευθεν ἐπι τας ἐφεξης, εἴτ' αὐθις ἐπι τας ἐκεινων ἐχομενας, και τῆτο ποιαντα, μη παυσαδαμ, πριν ἐφικεσαμ τε τελες αὐτων.

***) ib. βιβλ. ι. μαχομενων δε των ἐνδειξεων, ἦτοι την ἀπο της δυναμεως, ἢ την ἀπο της αἰτίας, ἢ τε πυρετε προαγρεμενῶ, ἢ τῶ μεν ἰχυροτερω μαλλον ἐπομενῶ, μη μεν τοι γ' ἀμελαντι μηθεν των ὑπολοιπων.

SECTIO III.
METHODI THERAPEVTICÆ
GENERALES.

§ 63.

Methodi therapevticæ generales sunt, quæ ad plures status morbosos, etsi paululum inter se diversos applicari queunt.

§ 64.

Dividi alias solent in evacuantes & alterantes: Cum autem in plerisque methodis generalibus utrumque occurrat, nec omne punctum istis tollatur, nos huic divisioni non inhærebimus, sed potius ejusmodi trademus, quales § 6. innuimus.

CAP. I.

ROBORATIO, REFECTIO,
EXCITATIO.

§ 65.

Cum ad exercendas functiones quaslibet viribus opus sit, his impeditis, inminutis, vel deficientibus itæ vel minus rite, vel plane non perfici poterunt.

§ 66.

§ 66.

Ubi ergo vires ad functiones non sufficienter, bene perpendendum, an istæ tantummodæ suspensæ & impeditæ, an vero reapse imminutæ sint? si prius, adest debilitas apparens seu spuria, si posterius, vera.

§ 67.

Vera debilitas poscit additionem virium positivam, quæ vel in nova fluidi nervei affusione, vel in emendatione & mutatione organorum, scilicet fibrarum laxarum, torpidarum constituitur.

§ 68.

Illam præstant nutrientia, bene præparata, exquisita, materiam morbi non augmentia, ex farinosis, gelatinosis, subpinguibus, dulcibus, unde laudabilis & copiosus chylus facile elaborari possit, in bonum sanguinem facile mutabilis, è quæ dein vis nervea restaurari possit.

§ 69.

§ 69. Vigente quidem morbo negotium nutritionis vix succedit, sed tenui potius diæta utendum. *)

§ 70.

Nutrientia etiam sub forma clysmatum & balneorum ingeri possunt.

§ 71.

Reficiunt, adeoque novam fluidi nervei affusionem præstare quoque videntur sic dicta analeptica, quæ volatili, penetrante, *nervis amico* principio gaudent, ut aromatica, fragrantia, sive ex materia medica, sive ex alimentaria desumpta, balsama & balsamica, ut & quædam amara, nec non acida, volatilia alcalina, & lac ex uberibus suctum.

§ 72.

Hæc omnia principio, fluido nerveo forte affini instructa, huic celeriter regeneran-

*) HIPPOCRATES aph. 8. L. I. σκοταν δε ανμαξη το νεσημα, τότε λεπτοτατη διατη αναγκαιον χρειδαι.

nerando infervire, ideoque reficere, valde probabile est; Dein pleraque eorum etiam stimulant, viresque torpidas expergiscunt.

§ 73.

Interim labor, curæ, evacuantia vitanda. Aër salubris quærendus.

§ 74.

Fibras laxas mutant, corrigunt, fringunt tam externe, quam interne ea, quæ vel elementum terreum augent, vel principio acido, austero firmant, & propriores contactus efficiunt, ut austera & adstringentia, quæ subinde per merum consensum nervorum, vel excitando το ἐνοργμωv agunt, semperque caute applicari debent.

§ 75.

Alia phlogiston simul addendo idem efficiunt, ut ferrum.

§ 76.

Amara quodammodo idem præstant, magis tamen sollicitando agere videntur.

§ 77.

§ 77.

Involutio & fulcimenta externa corporis quoque huc faciunt.

§ 78.

Diæta sicca, aromatica, nec non frictions & exercitium eo pariter collimant.

§ 79.

Eadem ergo agunt etiam in vasa dilatata.

§ 80.

Torpidæ vires excitantur per ea, quæ sive externe, sive interne applicita velocem irritationem, vel alterationem in fibras sensibiles exserunt, nempe stimuli tam mechanici, ut frictions, motus, urticationes, verbera, vulnerationes, quam chemici, quorsum acria, balsamica, fragrantia pertinent, ut & physici, inter quos ignis, electricitas, frigus actuale eminent. Huc quoque referas stimulos & irritationes morales.

§ 81.

Ubi autem vires vel in universum, vel in parte aliqua revera quidem non de-

C 2

ficiunt,

ficiunt, at propter impedimenta sese non exserunt, ablatio horum impedimentorum roborabit: Ita suo loco antiphlogistica, & evacuantia varii generis optima sunt roborantia & analeptica.

CAP. II.

RELAXATIO SOLIDORVM.

§ 82.

Fibræ nimis strictæ relaxantur quasi mechanice per interpositionem pluris elementi aquei & phlogisti: Hinc aqua, præfertim calida, vapores, mucilaginosi, pinguia & oleosa, & quodammodo dulcia & glutinosa emolliunt & relaxant, tam interne, quam externe applicita.

§ 83.

Sæpe quoque placatione *motuum* strigentium opus.

§ 84.

Stricturæ per adstringentia factæ difficulter solvuntur.

§ 85.

§ 85.

Etiam in ipsa relaxatione modus servandus.

§ 86.

Quies & somnus relaxationem adjuvant.

CAP. III.

PLACATIO MOTIVVM.

§ 87.

Partes solidæ vivæ, de reliquo bene constitutæ haud raro in motus ruunt inordinatos, œconomiamque animaleam tam quoad sensum, quam motum variè turbant. Stimuli quicumque in partes singulares, in systema vasorum, nervorumve, & per hoc in fibras musculares agentes, illos causantur.

§ 88.

Hi ergo obtundendi, removendi sunt.

§ 89.

Quod si perfici satis, vel saltem fat cito nequit, sensus partium irritatarum gradatim obtundendus est.

C 3

§ 90.

§ 90.

Hoc fit aut per singularia, in nervos agentia, sedativa, foetida; aut per stupefacientia, seu narcotica, quæ vel topice applicita partes affectas sopiunt, vel interne exhibita vim suam in universum systema nervorum exserunt; aut denique per destructionem nervi nervorumve vel immediate irritatorum, vel parti irritatæ præpositorum, vel & per consensum in eam agentium.

§ 91.

Relaxatio, Cap. II. lenes frictions, palpationes, ligaturæ partium adfectarum suum hic quandoque conferunt, nec minus quies animi & corporis.

§ 92.

Motus ejusmodi sæpe recurrentes, cum aut systema nervorum nimis sensibile & irritabile, aut internam quandam affectionem chronicam, sæpe stimulos istos iterantem, ut obstructionem viscerum &c. arguant, radicitus averti nequeunt, nisi tollendo perdurantes istas affectiones, vel
nimi-

nimiam hancce sensilitatem, & irritabilitatem inde oriundam.

§ 93.

Cum hæc plerumque cum debilitate juncta sit, & forte ex hac oriatur, indicationi per diu continuata roborantia satisfiet.

CAP. IV.

REVNIO VNITATIS SOLVTÆ.

§ 94.

Exercitium functionum requirit porro partes & organa integra, continua, non destructa, hinc læsio vel solutio unitatis istud impedibit, & resarciri debet.

§ 95.

Unitatis solutæ reunio merum opus naturæ est, hinc Medicus non nisi impedimenta, isti sese opponentia removeere potest.

§ 96.

Hæc sunt: Distantia partium avulsarum, quæ apparatu chirurgico approxi-

C 4

man-

mante & quiete eget: Præternaturalia & peregrina corpora marginibus interposita, quæ auferenda: Generatio impurorum humorum, impedienda, tam per universalem depurationem, unde dyscrasie emendandæ, novusque affluxus impurorum ex systemate gastrico rescindendus est, quam per mundationem ulceris, dein auferendo ea, quæ vasorum elongationi, ac regenerationi cutis & cuticulæ sese opponunt.

CAP. V.

IMMINVTIO MASSÆ HVMORVM.

§ 97.

Humores in universum sanguine comprehenduntur.

§ 98.

Hujus abundantia nimia requirit imminutionem:

§ 99.

Sanguis minuitur aut evacuatione ipsius, vel aliorum humorum, aut impediendo uberem affluxum novi sanguinis.

§ 100.

§ 100.

Sanguis evacuatur aut restituendo, augendo hæmorrhagias naturales, & consuetas, ut menstruum fluxum, hæmorrhoides, aut lædendo vasa sanguifera, per vulnera, phlebotomiam, scarificationem, narium quassationem, vulnerationem, applicationem hirudinum, (vampyrorum, pulicum.)

§ 101.

Aliorum quoque humorum evacuatio sensim ipsam rubram sanguinis portionem minuit, quod per motus resolutorios evenit.

§ 102.

Pertinent huc ulcera spontanea, & artificialia, fonticuli, setacea, effluxus per acria, cantharides, corticem Daphnes thymelææ sollicitatus.

§ 103.

Nec non aucta excretio alvina, renum, excitatio sudorum, profusio salivæ, lactis, feminis, mucis, quæ eo ipso speciales humores quoque exhauriunt.

§ 104.

Uberior novorum humorum affluxus impeditur, per subtractionem alimenti solidioris, exquisiti.

§ 105.

Idem præstant corruptio digestionis, agrypnia, labores animi & corporis, curæ, affectus vehementes, maxime ingrati.

CAP VI.

AUGMENTVM HUMORVM.

§ 106.

Penuria sanguinis & humorum in univ-
ersum tollitur per ablationem imminuen-
tium, (Cap. V.) & per suggestionem boni
& uberioris alimenti.

§ 107.

Huc quoque faciunt adjumenta dige-
stionis ac sanguificationis, quæ plerum-
que in roborantibus consistunt.

CAP.

CAP. VII.
CORRECTIO CACOCHYMIÆ
IN GENERE.

§ 108.

Crasin vitiatam universæ massæ humorum generatim mutare, & in statum sanitati convenientem reducere, difficile semper opus est: Chirurgia infusoria male cedit; Lac, quo aliqui novum quasi sanguinem creare tentarunt, non semper convenit, & alia, dyscrasiam quamvis corrigentia, quasi panchresta non dantur.

§ 109.

Hinc nil superest, nisi ut diversæ species cacochymix explorentur, & diversa iis therapia opponatur.

§ 110.

Consistunt illæ in spissitudine, tenuitate, & variis acrimoniis, quarum præcipuas & evidentes, una cum methodo, eas debellante, indicabimus.

CAP.

CAP. VIII.

ATTENUATIO HUMORVM.

§ III.

Humores quicunque, nimis cohærentes, adeoque spiffi, tenaces, immeabiles, ufui, quem præftare, motui, quem peragere debebant, non amplius apti funt adeoque opus habent attenuatione, feu refolutione, qua meabiles & naturales reddantur.

§ III2.

Refolutio & attenuatio femper lente procedunt, nec nimis feftinari debent, præfertim, ubi plethora fimul urget.

§ III3.

Attenuatio perficitur minuendo nimiam iftam cohærentiam, quæ obtinetur aut per interpofitionem copiofioris elementi aquei inter reliqua, aut per correctionem depravatæ mixtionis chemicæ.

§ III4.

Inter attenuantia itaque primo loco ponuntur diluentia, quorum princeps eft aqua, maxime tepida.

§ III5.

§ 115.

Cum autem diluentia non semper in ipsos humores spissos penetrent, sed quasi præterlabantur, acuenda sunt aut principio solvente, quod penetret, aut adhæsivo, quod connubium faciat.

§ 116.

Solventem vim possident fales, saponēs, & quæcunque ejusmodi continent.

§ 117.

Adhæsivam vim habent mucilaginosæ, dulciæ, & acido-dulciæ, vitellus ovi.

§ 118.

Mediate in spissos humores operantur ea, quæ actionem vasorum continentium excitant, roborant, adjuvant, adeoque primo loco acria tantum non omnia, dein amara, aromatica & fragrantia, balsama & balsamica, quæ strictius loquendo resolvunt.

§ 119.

Multum quoque nititur actione & consensu nervorum in hoc negotio.

§ 120.

§ 120.

Cum autem stagnationes pertinaciores
faciliorem liquidorum transmissionem non
permittunt, stimuli isti, præsertim calidi,
non sine periculo applicari possunt, cum
validos sæpe motus, & inflammationes
excitent.

§ 121.

Eadem § 118. agunt quoque externe
applicata, nec non in clysmatibus.

§ 122.

Actio horum medicamentorum adju-
vatur per motum muscularem, frictio-
nes, succussiones tremulas, balnea calida,
electricitatem, quæ sæpe sola resolvunt.

§ 123.

Nimia attenuatio tenuitatem morbo-
sam, forte putridam inducit.

CAP. IX.

DENSATIO HVMORVM.

§ 124.

Humores nimis tenues peccant aut
abundantia elementi aquei, aut non satis
com-

compacti sunt ob defectum vel torporem vis vitalis, aut laborant tenuitate acri, & dissolutione.

§ 125.

Elementi aquei superabundantia exigit augmentum excretionum, quibus pars ejus subtrahatur.

§ 126.

Vel sic dictam incrassationem, qua plures particulæ terreæ & inflammabiles in humores ingeruntur, quod fit per copiosiora & meliora alimenta, farinosa, gelatinosa, pinguia, dulcia & mucilaginoso, cujus generis quoque medicamenta esse debent.

§ 127.

Dyscrassia humorum male mixtorum, pituitosorum, per penuriam sanguinis rubri ex vitio vis vitalis, vel aliunde inducta emendatur per roborantia, præcipue ferrum, quibus simul debilis digestio corrigitur, & sanguis invigoratur.

§ 128.

§ 128.

Incrassationem adjuvant frigus, quies animi & corporis, somnus, & nonnunquam narcotica, quatenus motus resolutorios sistunt.

§ 129.

Acrimonix attenuantes aliis modis tollendæ.

CAP. X.

DEBELLATIO MATERIARVM MOR-
BOSARVM, PRÆCIPVE
ACRIVM.

§ 130.

Materia morbosa in genere est omne id, quod in corpore alicubi hærens ægritudinem excitat, vel excitare valet: Laudabilibus ergo humoribus semper dissimilis est, & per vires naturæ tantisper assimilari nequit. Peccans ejusmodi materia aut noxio modo stimulat, gravat, impedit solida, aut humores ulterius corrumpit, tandemque dyscrasiam universalem inducit.

§ 131.

§ 131.

Damna ex illis oriunda, avertuntur & tolluntur, cum effectus earum in solida & fluida, quantum possibile, arcentur, temperantur.

§ 132.

Hæc fiunt, istas quantocius, (prævia tamen *subinde* præparatione & coctione *) removendo, evacuando, si quidem ita positæ sunt, ut per organa congrua **) evacuari possint, uti e. g. bilis per vomitum, mucus per sternutationem.

§ 133.

Alias earum ars chirurgica demit, ut pus, aquam, cruorem, quando peregrina sunt.

§ 134.

Nonnunquam topice deleri, vel una cum parte affecta destrui debent, ut venena

*) HIPPOCRATES aph. I. 22. πεπονα φαρμακευειν και κινεειν, μη ωμα.

**) HIPPOCRATES aph. I. 21. ᾱ δεῑ ᾱγειν, ο̄νᾱ αν̄ μαλιστᾱ ρεπη̄, ταυτη̄ ᾱγειν̄ διᾱ των̄ ζυμφοροντων̄ χωριων.

vena quædam per ignem, sphacelatæ partes per eundem, vel vires mechanicas.

§ 135.

Sin autem simpliciter eliminari non possunt, quando solidis fluidisve intimius jam permixtæ sunt, tum solida ab earum noxiæ influxu defendenda sunt, quantum possibile est.

§ 136.

Hoc fit, cum in universum vis earum innata infringitur, alteratur, deletur, iisque alia indoles induitur, nec non, cum solidorum motus nimius, seu reactio nimia sopitur.

§ 137.

Vis morbosarum, acrium materierum infringitur per dilutionem, ope aquæ, tam frigidæ, quam calidæ.

§ 138.

Dein per involutionem, quæ fit per mucilaginosa, dulcia, farinacea, glutinosa & pinguia.

§ 139.

§ 139.

Denique alteratur & deletur per correctionem vel immutationem chemicam, qua mixtio materiæ acris destruitur, adcoque specificam, singulis scilicet speciebus acrimoniæ accommodandam.

§ 140.

Sopitio motuum nimiorum, ex stimulo oriundorum, obtinetur methodo superius dicta. Cap. III.

§ 141.

Cum autem materies semel morbosa nunquam ita mutetur, ut in statum sanum rediisse dici queat, ea postmodum successively evacuanda est.

§ 142.

Hinc excretiones, præsertim criticæ post coctionem promovendæ sunt.

§ 143.

Etiam antea, & in ipso negotio dum correctionem suscipimus, evacuationibus interpolatis per organa excretoria congrua institutis cavendum, ne vel nova corru-

ptorum humorum copia increfcatur, vel ex
 fystemate gaſtrico novæ acrimoniæ affluent,
 vel & medicamenta ingeſta per hujusmo-
 di ſordes enerventur, mutantur, abſor-
 beantur.

§ 144.

Dixeta quoque ſemper ſollicite ita in-
 ſtituenda eſt, ut acrimoniæ debellandæ
 deroget, nec forte eam augeat.

CAP. XI.

REMOTIO ACRIMONIÆ ACIDÆ.

§ 145.

Acidum morboſum primario reſidet
 in ventriculo & inteſtiniſ, muco tenaci
 ſæpius inviſcatum.

§ 146.

Præter dilutionem opponuntur ei
 antacida, quibuſcum in ſal medium, ſive
 verum ſive terreum abit, ſicque vim ſol-
 ventem & purgantem acquirit.

§ 147.

§ 147.

Ubi hæc sufficere non videntur, resolutiva, ut sales medii, & nonnulla ex classe acrium & aromaticorum addenda sunt.

§ 148.

Plerumque etiam evacuantibus, sursum vel deorsum, opus est.

§ 149.

Ne autem acidum & mucus, ut foboles depravatæ digestionis subinde recrudescant, hæc roboranda erit ope vini generosioris, amarorum, aromaticorum.

§ 150.

Victu quoque magis animali utendum.

§ 151.

Est &, ubi acidum inexpugnabile ex statu varicoso vasorum ventriculi aliisque hujus vitiis organicis repullulare videtur, ut comperimus fieri diu post arsenicum assumptum, & in congestionibus sanguinis pertinacibus versus ventriculum aliis quibuscunque ex caussis; Pituita copiosa ita semper deposita acidum forte regenerat: Hic

antacida non sufficiunt, sed vasa dilatata potius roboranda sunt, vitium organicum, quantum possibile, corrigendum, congestio avertenda est, quorsum frigidum actuale externe & interne applicitum facere videtur.

CAP. XII.

DESTRUCTIO ALCALINI.

§ 152.

Mera alcalina acrimonia in corpore humano non deprehenditur, nisi foris ingesta.

§ 153.

Quodsi autem adsit, vel humores in eam vergant, deletur acidis.

§ 154.

Reditum impediunt quies, frigus, diæta acida & acescens.

CAP. XIII.

METHODVS ANTISEPTICA.

§ 155.

Putredo variis ex causis enasci, & humores occupare potest; Hinc diversis viis modisque averti debet, prout diversis ex fontibus promanat.

§ 156.

§ 156.

Jam præfens autem debellatur aut per ea, quæ materiem septicam auferunt, ut appropriata evacuantia, aut per ea, quæ vires vitæ instaurant, roborant, & simul chemice diffolutioni elementorum obstant, qualia sunt: Sales acidi, sal ammoniacum, saccharum, aër fixus, & quæ eo imbuta sunt, amara, ex hisque præcipue cinchona officinalis, aromatica & fragrantia, balsama, resinæ, maxime camphora, multaque austerorum & adstringentium.

§ 157.

Aëris puritati simul operose studendum, tum removendo inquinamenta, quam renovando aërem, eumque immutando vaporibus acidis, dephlogisticatione: Sic & aër frigidus præferendus.

§ 158.

Topicæ putredici, quæ pariter diversimode oriri potest, diversa quoque remedia opponenda sunt: Præter usum internum antisepticorum studendum, ut circulus impeditus restituatur, actu putrida re-

scindantur, confinia muniantur, & ad laudabilem suppurationem perducantur.

CAP. XIV.

COERCITIO RANCIDI.

§ 159.

Rancedo in primis viis hærens præter involentia vera corrigentia vix admittit, attamen acida illi opponi solent.

§ 160.

Præstat ergo evacuantibus uti, five emeticis, five laxantibus, pro re nata.

§ 161.

Rancedo, quæ in ipsam forte offium medullam penetravit, ægerrime extergitur: Tentanda tamen contra eam asa foetida, acidum falis, amara & roborantia.

§ 162.

Datur & topica ejusmodi depravatio, balsamis forte corrigenda, potius autem igne & ferramentis auferenda, non neglectis interea remediis internis.

CAP,

CAP. XV.

ACRIMONIÆ SALSÆ DEBELLATIO.

§ 163.

Salsa acrimonia præter dilutionem, & blanditiem humoribus conciliandam per mucilaginosam, farinosam, fugam salis, ejusmodi requirit medicamenta, quæ ob acrimoniam suam innatam renes stimulant, vel alio modo diuresin promovent, vel quæ transpirationem augent: Inter hæc eminent sulphur, antimonium, mercurius & solanum dulcamara, quæ specificè hic agere videntur.

§ 164.

Hæc & aliæ acrimoniæ sanguini permittæ quoque ad superficiem corporis duci possunt per irritantia topica, ut: excitationem scabiei, rubefacientia, exulcerantia, quorum pertinent: cantharides, ranunculus, daphne thymelæa, lapis infernalis, & quævis acria, ut & oleum laurinum, præmissa forti frictione inunctum, tandem fonticuli.

§ 165.

Topicæ acrimoniæ falsæ resistunt cantharides, sulphur, mercurius, acria, & alia jam indicata.

CAP. XVI.

ANTIDOTA VENENORVM.

§ 166.

Acrimoniæ venenatæ diversissimæ sunt naturæ, hinc singulæ singulare exposcunt antidotum, præter generalia, quæ materiis morbosis opponi debent.

§ 167.

Antidota iis partibus & locis potissimum applicanda sunt, quæ venenum susceperunt, vel potius, in quibus id adhuc latere, intelligitur, adeoque diversi erunt modi applicandi.

§ 168.

Toxicorum drasticotaton est arsenicum, & quicquid hocce fœtum est: Chemice in hoc agunt, ejusque vim deleteriam si non tollunt, tamen minuunt: Lac copiosum
(ne

(ne tamen eo nimis solvatur, cavendum*)
 aqua leviter alcalifata, sapo, solutio cali-
 da hepatis sulphuris, maxime cum ferro,
 nitro & sulphure per detonationem para-
 ti,**) solutio ferri, atramentum. Oleum
 contra, & acida male propinantur.

§ 169.

Sales minerales acidi corrosivi, ex
 mercurio, cupro, antimonio, argento,
 auro, stanno, plumbo iisdem debellantur,
 quorsum adhuc pertinent potentia absor-
 bentia.

§ 170.

Metallis in alcalinis solutionibus hæ-
 rentibus, ipsis alcalinis concentratis & cal-
 ci vivæ acida diluta opponenda sunt.

§ 171.

Reliqua venena metallica acria, ut
 antimonii vitrum, sulphur, regulus, ut
 cuprum ejusque soboles poscunt genera-
 lia § 132. ff. indicata.

§ 172.

*) NAVIER *Gegengifte des Arseniks. S. 84.*

**) *ib.*

§ 172.

Venena mechanicé acria, ut vitrum, scobs metallica, forte & adamas repletionem & distensionem intestinorum volunt per farinacea: Aciculæ metallicæ acidis etiam infringuntur.

§ 173.

Contra venena mechanica non acria, solo pondere, mole, expansione, adhæ- sione nocentia vix datur remedium, nisi forte solvens quoddam invenire possis: Gypsum in ventriculo conglulari, fabula est; solvitur alias alcalinis.

§ 174.

Plantæ venenatæ, acrimonia sua singulari sive inflammationes & gangrænam ventriculi intestinorumque excitantes, sive nervosum systema inexplicabili vi adorientes præter *generalia* citata acetum, aliaque acida forte ut antidotum agnoscunt, licet aliquas earum, ut ranunculum non enervent.

§ 175.

Iisdem narcotica sunt debellanda.

§ 176.

§ 176.

Incognita acria, quibus tela inficiuntur, saccharo & serpentaria interne adhibitis quandoque vincuntur.

§ 177.

Morsum animalium venenatorum, præcipue serpentum mansuescunt alcali fluor, oleum olivarum, quod tamen à quibusdam negatur.

§ 178.

Venenum rabidi animalis pariter per alcali causticum, fixum vel volatile, cauterium actuale vel potentiale, & diuturnam vulneris suppurationem domatur.

§ 179.

Halitus perniciosos fere omnes alcali fluor enervat.

§ 180.

Mitiores plerumque fragrantibus, reiectione salivæ eluduntur.

§ 181.

Venenatis vulneribus quibuscunque medetur rescissio partis vulneratæ subitanea

nea, & ligatura membri supra vulnus, non neglectis tamen antidotis.

§ 182.

Inter venena numerari quoque possent depravationes illæ specificæ, quas in cancro, lepra, syphilide, variola &c. videmus; Cum autem hæc specialem exposcant methodum, hujus non sunt loci.

CAP. XVII.

METHODVS CONTRA INFESTA
VIVENTIA IN CORPORE
HVMANO.

§ 183.

In canali alimentario reperta subinde fuerunt animalia varia viva, alias extra corpus degentia, ut serpentes, lacertæ, ranæ, nec non omnis generis vermes, magis inquilini.

§ 184.

Quodsi evacuatio immediata non succedit, amara, fœtentia, acria cum evacuantibus jungenda sunt.

§ 185.

§ 185.

Apud vermes præcipué, cum supponant digestionem depravatam, ad sequentia momenta attendendum erit:

- a) Destruere mucum seu pituitam tenacem, quæ, licet forte ab ipsis his animalibus accersitus, vermibus pro recessu & sede inservit; Præstant hoc sales mediæ, multa aqua & quædam ex acribus, fibras ventriculi & intestinorum stimulantibus.
- b) Vires digestionis roborare, quod & diu postea continuandum. Hoc fit roborantibus, maxime ferro.
- c) Præbere medicamenta, vermibus injucunda, quorsum amara & foetida pertinent; vel ingerere & applicare frigida, quibus vermes rigent, vel & oleosa, quibus suffocantur, denique venena, vermes necantia, ea vero dosi, qua homo non pereat, an & narcotica, ut vermes inebrientur?
- d) Simul, vel brevi post fortius evacuare.

§ 186.

§ 186.

Speciatim tænia folium seu cucurbitina dicitur abhorrere stannum; & remedium *Waglerianum*: Tænia lata autem abigitur remedio *Nufferiano* & *Herrenschwandiano*. Oleum ricini iis quoque opponitur, ut & femen Sabadilli, (quod frustra adhiberi, *Bloch von Würmern* p. 51. contendit,) Remedium *Chaberti* ex oleo therebinthinæ cum oleo empyreumatico ex cornubus destillato quoque laudatur. *)

§ 187.

Quæ in aliis corporis latebris habitant, vel in alias partes impinguntur, ut gordius, furia, aut arte chirurgica educenda, **) vel appropriatis medicamentis necanda: Huc pertinet sine dubio sal ammoniacum.

*) *GOEZ Versuch einer Naturgeschichte der Eingeweidewürmer.*

**) cfr. *VELSCHIVS De Vena medinensi. Furiam elici ajunt lacte coagulato. (Pallas Diss. de infestis viv. &c. p. 10.)*

moniacum & nicotiana, puncto læso imponendum.*) Bruta idem morbus infestat.

C A P. XVIII.

BILIS DEGENERATÆ IMPVGNATIO.

§ 188.

Bilis, acris facta, solida irritat, inflamat; Hæc ergo quantocyus ab ea defendenda, liberanda sunt.

§ 189.

Præmissis itaque, & junctis diluentibus, involventibus mucilaginosi, & corrigentibus acidis, excussio bilis, præsertim per vomitum, dein etiam per alvum instituenta.

§ 190.

Cum ejusmodi particulæ acres etiam sanguinis massam ipsam intrarunt, inventia & corrigentia ulterius adhibenda sunt,

*) BALDINGER. *N. Magaz. III. B. I. St.* p. 73. PALLAS *Reisen. II. Th.* SAMOLOWIZ, sur la peste. p. 43 ff.

funt, & coctio materiæ hujus morbosæ promovenda erit.

§ 191.

Bilis atra dicta, tenax est; Poscit ergo diluentia resolventia, qualia huc pertinentia sunt: Sales medii, præsertim & acidi vegetabiles, nec non acido-dulcia copiose ingesta.

§ 192.

Bilis autem vappida, principiis suis activis destituta, si amaris non corrigitur, tamen suppletur, maxime bile bubula.

§ 193.

Cum autem ea supponat vitium systematici cholopœi, acriuscula vel & acria diluta cum roborantibus mixta, forte & mercurius, tubulos obstructos reserabunt, præparationemque bilis sinceram restituent.

§ 194.

Bilis nimia arcetur vitando pinguis, & contra feligendo victum vegetabilem acidiusculum: Jamjam præsens autem evacuantia postulat.

CAP.

CAP. XIX.

METHQDVS ANTIPITVITOSA.

§ 195.

Muco morboſo, in ſyſtemate gaſtrico maxime hærenti, præter diluentia, ſic dicta digeſtiva opponenda ſunt, ſcilicet ejuſmodi, quæ partim chemice pituitam diſſolvant, partim fibras ventriculi & inteſtinorum ſtimulent, quo ea ex parietibus eorum excutiatur, auctoque motu periltaltico propellatur.

§ 196.

Eadem quoque uberioſorem mucii, liquidi gaſtrici & inteſtinalis tenuioris ſecretionem, & deſiſitionem in cavum inteſtinorum, vel ſaltem inter parietes eorum, mucumque tenacem inveſtientem ſollicitabunt, & hæc quoque ratione ad reſolutionem & avulſionem pituitæ tenacis facient.

§ 197.

Solventem virtutem § 195. poſſident ſales medii, alcalini, ſapones,

§ 198.

Stimulantem vim exferunt plura acria, aromatica, resinosa & amara, ut & ipsa dicta solventia.

§ 199.

Mucus autem ex parte resolutus, deturbatus, & decussus postea evacuandus est, modo sursum modo deorsum.

§ 200.

Quodsi colluvies ista ex acri fonte, mucum alliciente profluit, tum ista acrimonia tollenda est, sin autem, quod frequentius est, ex vitio digestionis, primæ & secundæ promanat; tunc indicatur hujus emendatio, & roboratio, quæ plerumque usum diuturnum amarorum, aromaticorum & roborantium requirit.

§ 201.

Mucus in systemate aërifero stagnans aut acri permixtus, aut tantum iners, spissus est.

§ 202.

Acris mucus potest sic dicta demulcentia, qualia sunt dulcia, gelatinosa, mucila-

cilaginosa, nonnunquam & pinguia, etiam externe applicanda, quorum actionem adjuvant diluentia, aquea, vaporosa.

§ 203.

Sæpe etiam revellentia requiruntur, quæ congestionem humorum aliorum vocent.

§ 204.

Pituita autem iners, spissa, copiosa, cocta, ob pulmones torpidos justo diutius stagnans, acribus, balsamicis, amaris, pulmones sollicitantibus, tussim cientibus, nec non roborantibus promovetur. Quorum pertinent scilla, inula, gummi ammoniacum. Huc quoque faciunt stimulantia vaporosa; nec non emetica.

§ 205.

Si vero ea in pulmones, ex congestione, forte mere sanguinea, nimis coacervetur, derivantibus opus est, quibuscum, si pulmones simul laxi fuerint, roborantia jungenda sunt, quo casu etiam aër & aqua frigidiores conducunt, relaxantia autem, & sic dicta expectorantia, nocent.

E 3

§ 206.

§ 206.

Pituita iners in cavis nasalibus stagnans vaporibus aqueis, aqua calida, qua errhinis solvitur, & acris, in nares immis-
sis, *) quæ ptarmica vocantur, concuti
& excuti potest, modo affectus abdomina-
les & congestiones sanguineæ ad caput
ea non contraindicent.

§ 207.

Eadem vero acris, lacte, mucilagino-
sis, vaporibus aqueis obtunditur.

§ 208.

Pituitam inertem in ipsa massa san-
guinis dominantem eodem fere modo ac
§ 195. dictum est, aggredi debemus, nem-
pe resolventia amaris & roborantibus com-
binanda, diuque adhibenda sunt, quibus-
cum labor, alimenta ditiora, vinumque
jungi debent. Sæpe etiam coctio exspe-
ctanda & adjuvanda.

CAP.

*) Alii tabaci fila contorta per nares in fau-
ces mittunt. MONDSCHNEIN von der
Wassersucht, S. 89.

CAP. XX.

RESERATIO VASORVM
OBSTRVCTORVM.

§ 209.

Vasorum angustia ex aucta proportio-
ne solidi ad cavum, eorum coalitus, chon-
drogenia, osteogenia, lithogenia in parie-
tibus, sarcomata angustantia &c. thera-
piam nullam admittunt, nisi quandoque
chirurgicam.

§ 210.

Nec compressio a vi externa directam
vasorum liberationem concedit, sed illi
amovendæ studendum.

§ 211.

Collapsum, saltem recentem, tollunt
roborantia, & ea, quæ humores augment.

§ 212.

In referandis vasis proprie obstructis
agendum est aut in vasa ipsa, aut in con-
tenta, aut in utraque.

§ 213.

Vasorum culpa his in casibus consistit plerumque in nimia strictura, quæ vel in nimia contractione naturali, vel in spasmō ponitur.

§ 214.

Utraque requirit relaxantia, *) tam universalia, quam topica, quæ nonnunquam tamdiu applicari debent, donec resolutio in parte affecta, & suppuratio contingat.

§ 215.

Spasmus autem præter hæc exigit placentia, præsertim, ubi contentum partes continentis stimulat, & in quod agere tamen non possumus, uti e. g. in calculum.

§ 216.

Aliud vitium vasorum huc faciens est torpor & debilitas, movenda relinquens immota:

§ 217.

Hoc corrigitur frictionibus, acribus, aliisque stimulantibus, (quæ externe applici-

*) LAC. TISSOT, von Nerven III, 174.

plicita discutientia audiunt) fulcimentis externis, concussionibus tremulis, per totum corpus agentibus, ut equitatione, vestigatione, quorsum & referas eas, quas sedens in trabe, quem serra dissecat, percipit, vel quas stans sedensve prope incudem, malleo maximo percussam patitur, vel quæ ex machina hunc in finem structa resultat, denique ictus electricos.

§ 218.

Si humores spissi, tenaces vasa obstruunt, hi suis modis sunt attenuandi.

§ 219.

Sin autem corpora sunt plane irresolubilia, tutius est, à medicatione abstinere, nisi quidem modo, § 215. dicto.

§ 220.

Utraque methodus § 213 - 218. sæpe combinanda est.

CAP. XXI.

METHODVS TEMPERANS.

§ 221.

Orgasmus, seu motus immodicus sanguinis, tam progressivus, quam *intestinalis*, supponit stimulum quendam, qui mox in solidis, mox in fluidis, mox utrobique residet.

§ 222.

Adeoque non datur directa methodus temperans, orgasmum omnis generis compescens, sed potius indicationes ad priores stimulos dirigendæ sunt.

§ 223.

Stimulus palpabilis in solida quadam parte externa residens, arte chirurgica removendus est.

§ 224.

Stimulus internas partes occupans, & systema nervosum commovens, quærendus est aut in impedimentis circuli, ut stagnationibus, obstaculis mechanicis, aut in acrimoniis lacerantibus, aut in sanguine

guine nimio, expan^o, aut in cauffis aliis, in abdomine vel alibi hærentibus, & forte per consensum tantum agentibus, vel & sæpe in levibus, moralibus aliisque occasionibus.

§ 225.

Motus nimii in genere placandi sunt, methodo Cap. III. edocta.

§ 226.

Remotio impedimentorum circuli verfatur plerumque in sublatione stagnationum, & strictionis vasorum, adeoque exigit methodum resolventem, aperientem, sæpe & sedantem & antiphlogisticam, de qua infra.

§ 227.

Obstacula mechanica interna, ut plurimum in vitiis organicis posita, vix, ac ne vix quidem removeri possunt.

§ 228.

Acrimonie vellicantis species & sedes investigandæ, suisque modis debellanda sunt.

§ 229.

§ 229.

Ubi sanguis nimius adest, hic minuendus.

§ 230.

Sanguis autem expansus quiete, frigore, abstinentia potu multo, nitro, acidis in cancellos suos redigitur.

§ 231.

Stimuli abdominales præ omnibus disquirendi, sive in primis viis, sive in systemate venæ portarum, vel alibi hæreant, methodique ad eos ordinandæ sunt.

§ 232.

Alia levia turbamenta Cremore tartari, opio, vel temperantis sic dicti pulveris exigu jactu compressa quiescunt.

§ 233.

Qui ex resolutione sanguinis, in putredinem vergente oritur, orgasmus, acidis maxime compescendus est.

§ 234.

Diæta congrua eligenda, ratione æris, qui frigidus & subinde renovatus sit,
potus,

potus, qui sufficiens, non stimulanſ, cibi, qui parcus, vegetabilis ſit, motus, qui ſuſpendendus, pathematum, quæ moderanda, excretionum, quæ promovendæ ſunt.

§ 235.

Cæterum non omnis orgaſmus ſemper ſupprimendus eſt, cum ſæpe ad materiæ morboſæ emendationem, coctionem, expulſionem tendat.

C A P. XXII.

METHODVS ANTIPHLOGISTICA.

§ 236.

Phlogofis ſeu inflammatio eſt aut univerſalis, & reſidet in univerſo ſanguine, aut particularis ſeu topica, cum pars quædam ſingularis occupata eſt.

§ 237.

Posterior aut cum priori conjuncta eſt, aut non: Utraque autem poſcit methodum antiphlogiſticam, quæ præcipue eo reſedit, ut ſanguis a pituita inflammatoria liberetur, quæ ulterius reſolvi & coqui debet,

§ 238.

§ 238.

Resolutio & coctio proprie naturæ operationes sunt; Hinc præcipuè impedimenta removenda erunt, isti se oppositura, & ipsum opus naturæ fovendum, sustinendum, promovendum est.

§ 239.

Coctioni resistunt: Plenitudo & rigor vasorum, nimia febris, nimius orgasmus, ut & ipsa tenacitas pituitæ inflammatoriæ; & in casu opposito torpor virium naturæ.

§ 240.

Plenitudinem & rigorem vasorum tollit Venæ sectio larga, ex vulnere majori instituta, plerumque repetenda, aliæque sanguinis evacuationes, quæ vasorum actionem in contenta, ipsumque circulum liberiores reddunt, minorumque oscillationem restituunt. Eodem collimant potus copiosus, aqueus, tepidus, quo tam fibræ strictæ relaxantur, quam tenacitas massæ infringitur.

§ 241.

Easdem indicationes persequimur, simulque febrî & orgasmo occurrimus per
sedan-

fedantia, relaxantia & resolventia, quorum præcipue nitrum, alique fales medii, lenia acida, dulcia, mel, oxymel, oxycratum pertinent.

§ 242.

Torpida autem, debilis natura sustinenda per intermixta roborantia & analeptica.

§ 243.

Resolutione & coctione inchoata, progrediente, perfecta, excretiones criticae adjuvandæ sunt, pro re nata, alvum leniter subducentibus, mitioribus diureticis, diaphoreticis, expectorantibus, nec non roborantibus.

§ 244.

Diæta & regimen rem apprime promovebunt: Consistet hoc perinde, ut in methodo temperante in aëris accessu libero, situ ægri erecto, alterna lecti cum sedili commutatione, linteorum renovatione, & exæsuantium, quæcunque ea sint, nomine cibi, potus, medicamenti, animi pathematum, veneris, fomni nimii evitacione sollicita.

§ 245.

§ 245.

Topicæ inflammationes majores præter methodum antiphlogisticam universalem alia adhuc admittunt auxilia, cum & particulares indicationes hic occurrant, & ipsa loca affecta sæpe topicè curari possint.

§ 246.

Cum optimus inflammationis exitus sit resolutio, studendum, ut hæc eveniat.

§ 247.

Obtinebitur hoc

- 1) Tollendo vel minuendo stimulum, tam localem, infixum, quam consensualem.
- 2) Vasa infarcta, distensa, tam ipsa inflammata, quam vicina, vel & cellulofam deplendo.
- 3) Novas congestiones & stases impediendo.

§ 248.

Quod ad primum scopum attinet, eum assequemur

a) me-

- a) mechanicos stimulos chirurgica arte auferendo.
- b) Loca inflammata fovendo emollientibus.
- c) Sensum in genere obtundendo opiatibus, aliisque, tam interne, quam externe applicitis.
- d) Corrigendo & mutando materias alias stimulantés, ut venena illata, acrimonias, scorbuticam, syphiliticam, scrophulosam &c. utpote quibus præsentibus oleum & operam perdimus.
- e) Stimulum remotum, per consensum agentem quærendo & tollendo; Ita subductione humorum impurorum, ex systemate gastrico forte affluentium opus est, tam in recens vulneratis, quam iis, qui suppurantur. *)

§ 249.

*) LOMBARD Dissertation sur l'importance des évacuans dans la cure des Playes &c. quod cæterum jam Hippocrates imperavit. L. περί αἱμάτων p. 830. ed. Fœs. ubi de luxatis agit: ἀμεινον δε καὶ φαρμακῶσαι ἄνω καὶ ὡ τινι φαρμακῶ.

F

§ 249.

Secundæ indicationi satisfiet

- a) evacuationibus cruentis, per
hirudines, scarificationes, venæse-
ctiones in vicinis, excitatione hæmorr-
hagiæ in organo idoneo, propinquo.
- b) Promotione contractionis vaforum,
per
frigus actuale,
sic dicta discutientia, § 217.
- c) Resolutione impactorum, per solven-
tia, saponacea, salina, acria.
- d) Promotione se- & excretionum orga-
ni affecti, modo functio hujus natu-
ralis id ferat.

§ 250.

Novæ congestiones suis modis aver-
tendæ. v. Cap. XXIV.

§ 251.

Sin autem inflammatio metastatica est,
vel effectus vulneris, vel si per se in sup-
purationem vergit, hæc promovenda est.

§ 252.

§ 252.

Cum puris generatio merum opus naturæ sit, nil restat, nisi ut impedimenta hujus negotii tollamus.

§ 253.

Hæc sunt:

- a) Nimia tensio; tollenda relaxantibus, antispasmodicis externis & internis, demum temperantibus.
- b) Nimia laxitas, & defectus stimuli necessarii, ut in phlegmaticis, cachecticis, in partibus glandulosis: Opus hic est stimulantibus, acris, balsamicis, diæta ditiori.
- c) Corruptiones & acrimoniæ humorum singulares, suis modis tollendæ.

§ 254.

Perfecta suppuratione, pus educendum, aut claustra chirurgice aperiendo, aut, si in organo quodam excretorio generatum fuit, hujus functionem suo modo stimulando & promovendo, aut demum in loco vicino magnam suppurationem exci-

F 2

tando

tando, ut pus eo invitetur, & prius occupatam partem, forte ob communicationem telæ cellulosæ deserat.

§ 255.

Cum suppuratio, præsertim diuturna, humores viresque exhauriat, nutrimentum largius præbendum, particulæ resolutæ, forte in massa humorum oberrantes per laxantia ad amplum intestinorum colatorium invitandæ, & per id ejiciendæ, dein & roborantia exhibenda sunt.

CAP. XXIII.

DE TOLLENDIS DOLORIBVS ET SPASMIS.

§ 256.

Dolores idiopathici produci solent à reactione nervorum, occasione vasorum extensorum, ut in obstructionibus, inflammationibus, congestionibus, quarum medelam suis locis vide: Dein occasione violentiarum mechanicarum, partes sensiles afficientium, nec non acrimoniarum, partes occupantium, quæ omnia suis modis
remo-

removeri, corrigi debent, tam per universalia, quam topica remedia.

§ 257.

Sympathici autem dolores in parte quadam remota stimulum supponunt, præfertim in systemate gastrico, qui ideo diligenter exquirendus & tollendus est.

§ 258.

Urgentes dolores, undecunque oriuntur, emollientibus, sedantibus & narcoticis, subinde, suspenfa tamen manu, propinatis, vel & externe applicitis, mitigandi, sedandi sunt, maxime, cum systema nervosum haud raro ultra causfæ gravitatem in impetus ruat, spasimique accedentes dolorem augeant, quin & sæpe periculum afferant.

§ 259.

Causfæ dolorum, ipsique dolores in sensibilibus evadunt causfæ spasmodum, topicorum, universalium, idiopathicorum, sympathicorum, multifariam modificatorum.

§ 260.

Hinc eadem fere therapia iis conducit,
quæ doloribus.

§ 261.

Palliative, nonnunquam etiam radicitus spasmi tolluntur per narcotica, quorum dosis sæpe enormiter augenda est, quandoque etiam per remedia sic dicta specifica, ut flores zinci, &c. quibus à priori ejusmodi vim non tribuiffes.

CAP. XXIV.

DE AVERTENDIS ET REVOCANDIS
CONGESTIONIBVS.

§ 262.

Cum humores majori, quam par est, impetu & copia ad partem aliquam singularem, v. c. caput ruunt & congeruntur, vel aliàs loco errant, vasorum dilatatio, debilitatio, calor, dolor, pressio, effusio humorum, & multiplex functionum turbatio sequetur.

§ 263.

§ 263.

Indicantur his in casibus
aut mechanica torrentis cohibitio,
aut simplex motuum placatio,
aut revulsio, seu antispasis,
aut repulsio,
aut remotio impedimentorum circuli in
partibus remotis.

§ 264.

Plerumque horum plura simul impe-
tranda sunt.

§ 265.

Torrentis sanguinis minuitur, vel cohi-
betur, aut sanguinis portionem detrahen-
do, aut vasa afferentia premendo, ligan-
do, aut venas partium remotarum strin-
gendo, ligando, quo sanguis in istis mo-
ram patiat.

§ 266.

Motus placantur, ut Cap. III. & XX.
dictum est, præsertim remotione stimuli,
æpe consensualis. Ita ophthalmia emeti-
cis, anthelminticis cedere potest.

§ 267.

Antispasmi peragitur invitatione humorum ad partes alias remotas.

§ 268.

Hoc fit, impetum majorem ad ista loca excitando, aut per depletionem vasorum in iis, quod derivare vocant, quorsum pertinet venæsectio, scarificatio, hirudinum applicatio, aut per relaxationem, quorsum faciunt balnea topica, fomentationes.

§ 269.

Impetus major ad loca remota cietur quoque, stimulum istis affricando: Hoc peragitur frictione varii gradus, urticatione, applicatione acrium, rubefacientium, vesicas excitantium, causticorum, ustione varia, fonticulis, setaceis, aliisque ulceribus excitatis, sustentatis, diuque suppurantibus.

§ 270.

Nec minus huc faciunt auctæ se - & excretiones organorum remotorum, ut sollicitatio alvi, urinæ, sudoris, salivæ, lactis,

lactis, puris, feminis, liquoris genitalis
foeminini, sanguinis hæmorrhoidalis, men-
strui, è quibus feligenda præcipué ea,
è cujus suppressione forte congestio nata
erat.

§ 271.

Repulsio fit per frictionem vasorum
dilatatorum.

§ 272.

Nimis dilatata autem frictionem non
admittunt, hinc antea depleri debent.

§ 273.

Hæc depletio est aut immediata, per
scarificationem, hirudines, aut media, a,
cum per depletionem vasorum vicinorum
ea liberiora redduntur.

§ 274.

Possunt quoque, licet lentius depleri
per resolutionem, quæ sollicitatur frictio-
ne, applicatione cantharidum, aliorum-
que acrium balsamicorum, volatilium:
Nec non per promotionem secretionis,
si forte humores in ejusmodi organo sta-
gnant.

F 5

§ 275.

§ 275.

Ipsa vero strictura vasorum dein perficitur adstringentibus, maxime frigore actuali.

§ 276.

Impedimenta circuli remota plerumque in simplici strictura vasorum, vel in obstructione eorum consistunt: Priori resistunt relaxantia, placantia, posteriorem tollunt referantia.

CAP. XXV.

MOTVVM NIMIS LENTORVM
MEDELA.

§ 277.

Motus solidorum in genere, quatenus varix functiones ab iis pendent, nimis lenti sunt, aut ex torpore & debilitate, aut ex impedimentis obstantibus.

§ 278.

Quomodo torpor & debilitas corrigi debeant, dictum est. Cap. I. Obstacula autem ponuntur aut in tenacitate humorum, attenuandorum, aut in impedimentis

tis

tis organicis, apud quæ plerumque nulla therapia succedit, aut in stricturis spasmodicis, suis modis placandis, nonnunquam in ipso copioso sanguine, facile minuendo.

CAP. XXVI.

PROMOTIO COCTIONIS.

§ 279.

Materiæ morbosæ, sive in tenacitate, sive in acrimonia, sive in alia qualitate nociva consistant, sive in universo sanguine, sive in parte quadam speciali resideant, quamdiu vim suam noxiam integram exferunt, sunt crudæ.

§ 280.

Quo plus autem de vi sua lædente perdunt, eo magis accedunt ad statum coctionis.

§ 281.

Coctio est operatio naturæ, qua ista mutatio perficitur.

§ 282.

§ 282.

Præter dilutionem, involutionem, successivamque eliminationem materiarum crudarum, natura, arcano quodam modo chemicam earum mixtionem immutare videtur, quo tenaces resolvuntur, mobiles, aptæ ad evacuandum redduntur, acresque mitigantur.

§ 283.

Differt itaque pro diversa natura materiarum subigendarum.

§ 284.

Ad coctionem in genere natura indigere videtur quiete & viribus, hisque nonnunquam opus suum sola perficit.

§ 285.

Hæc ergo requisita ipsi procuranda sunt, scilicet: Quies animi & corporis, placatio nimii orgasmis, dein virium conservatio, & pro re nata, excitatio, roboratio.

§ 286.

Porro opus est potu sufficienti appropriato, diluente, resolvente, alterante, & medicamentis similibus.

§ 287.

§ 287.

Lenis denique referatio & stimulatō organorum excretoriorum, per quæ materia morbifica, quacum jam res habetur, commode & successively eliminari potest, huc apprime facit.

§ 288.

Coctio particularis seu topica promovetur calore, fotu, emollientibus, resolventibus, sæpe & acris, ut dropacibus.

CAP. XXVII.

METHODVS ANTIFEBRILIS.

§ 289.

Generalis febrium therapia componitur ex placatione organum & symptomatum urgentium, ex methodo speciali adversus materiem morbi, ubicunque residet, & in quacunque acrimonia vel depravatione consistat, & ex promotione coctionis & evacuatione ejusdem.

CAP.

CAP. XXVIII.

PROMOTIO SE - ET EXCRETIONVM
IN GENERE.

§ 290.

Frequentius in praxi nil occurrit, nisi necessitas promovendarum se - & excretionum.

§ 291.

Organa secretoria aut in singulari quadam parte constituta sunt, qualia sunt hepar, renes, aliquæ glandulæ &c., aut per amplam corporis provinciam dispersa sunt, ut vasa exhalantia, glandulæ & cryptæ per cutem, intestina.

§ 292.

Functio eorum promovetur aut stimulum ipsis applicando, qui affluxum humorum ad ea cieat, functionem ipsam sollicitet, secretionem & excretionem augeat, quæ in iis deposita erant, vel stagnabant, evertat; aut uberiores materiem ipsis subministrando, aut denique impedimenta, functioni se opponentia, removendo.

§ 293.

§ 293.

Quodsi itaque tale organon five protopathice, five devteropathice patiat, ita, ut humor, quem fecernere debet, copia vel qualitate peccet, vel simile quid per depositionem ex universa massa sanguinea, vel aliunde evenerit, vel cum ejusmodi depositio & major affluxus humorum optatur, tum, nisi alia impedimenta adsint, stimulus illi organo applicandus est.

§ 294.

Organa hæc in genere stimulantur per omnia corpora acria, pleraque acido-dulcia, & multa ex amaris.

§ 295.

Dantur, quæ omnia sere organa simul vel successive stimulare valent, ut antimonia, sales: Sunt, quæ aliqua singularia tantum afficiunt, ut scilla ventriculorum, renes, pulmones: Denique habemus, quæ unum tantum aggredi videntur, ut ipecacoanha ventriculum, licet hæc etiam in partes remotas agant, saltem per consensum.

§ 296.

§ 296.

Suggestio uberioris materiæ, & remotio impedimentorum in sequentibus demum doceri potest.

CAP. XXIX.

DE PROMOTIONE CONTENTORVM
IN VENTRICULO ET
INTESTINIS.

§ 297.

Ventriculus, quatenus contenta expellit, ea vel deorsum in intestina promovet, vel sursum rejicit per vomitum.

§ 298.

Prior functio turbatur, aut per impedimenta, transitum per pylorum aggravantia, denegantia, vomitusque sæpe recurrentes causantia, aut per motum antiperistalticum, qui omnia sursum pellit, aut cum ex torpore ventriculi expulsio & ulterior promotio contentorum lentescit, aut denique ipsa moles, tenacitas, cruditates eorum in culpa est.

§ 299.

§ 299.

Vitia pylorum angustantia, occludentia, sunt aut spasmi, aut inflammatio, abscessus, suis modis tractandi, aut scirrhus, excrescentiæ, chondrogenia & ejusmodi vitia organica, quibus auxilium nullum est, nisi forte in scirrhum alcalinis & conio maculato agere velis.

§ 300.

Vomitus & motus antiperistaltici pertinaces, procedunt præter causas modo allegatas, aut ex irritabilitate ventriculi nimia, quorsum facit nimia sensilitas universi systematis nervosi, ut in hysteris, quæ sedantibus, & narcoticis compescenda est, aut propria ventriculi, orta vel ex muco abrafo, mucilaginoso & viscidis reparando, vel ex facta nimia irritatione per acria, quorum pars forte adhuc in ventriculo hæret, quibusque involventia, diluentia, corrigenia opponi debent, vel ex dilatatis vasis ventriculi per venena, congestionem sanguinis, de qua supra. Aut vomitus sunt consensuales, morbo

G

prin-

principe sublato, sponte filentes, vel & opio obtemperantes. Varia denique impedimenta, trajectum per intestina negantia, de quibus infra, in caussa sunt.

§ 301.

Torpor ventriculi corrigitur acribus, amaris, aromaticis, sic dictis digestivis: Sæpe & ad universam constitutionem hominis respiciendum, & roborans therapia instituenda est, maxime per ferrum.

§ 302.

Moles contentorum aut ita comparata est, ut majora corpora solida ventriculo insint, sive ita jam ingesta, sive ibi demum formata, ut, cum mucus tenax insolubili alicui circumvolvitur: His in casibus, si emetica non juvant, solventibus insistendum, licet spes successus exigua sit; Relaxantia quoque & narcotica tentanda, quibus vix justo angustiores forte referantur.

§ 303.

Aut moles major meabilis est: Juvant hic frictiones, volutiones, clymata, vomitus.

§ 304.

§ 304.

Tenacitas & cruditas contentorum corrigitur salinis, mediis, alcalinis, additis forte acribus, sic dictis digestivis, nec non amaris & aromaticis.

§ 305.

Vomitus autem, sive rejectio contentorum per cardiam, oesophagum, & os sollicitandus est, primario, cum noxia & peregrina in ipso ventriculo, vel proximo intestino duodeno hærent, per intestina, non sine noxa vel periculo, vel & plane non evacuanda, quæ ex suis signis nosci debent.

§ 306.

Cum ad vomitum requiratur actio valida diaphragmatis, musculorum abdominalium, ipsius ventriculi, qua non modo ventriculus & pars intestinorum in motum antiperistalticum aguntur, sed & vehemens concussio & pressio in contenta abdominalia exercetur, sequitur tam exinde, quam ex stimulo, in ipsos ventriculi parietes agente, major exhalatio & depositio li-

G 2

quidi

quidi gastrici, effusio bilis ex concussa & forte spasticè contracta cystide, nec non concussio omnium viscerum, vasorum, reliquorumque contentorum abdominalium.

§ 307.

Nec negari potest, ipsum thoracem simul vehemènter quati, mucumque tenacem in pulmonibus, bronchiis, aspera arteria, & faucibus hærentem moveri, sæpe expelli.

§ 308.

Sic & caput afficitur; In quibusdam subiectis vasa, ob tantisper denegatum regressum sanguinis ex iis, turgent, distenduntur, & periculum rupturæ incurrunt; Hinc plethoricis ante vomitum vena secanda.

§ 309.

In aliis pallor faciei revulsionem á capite testatur, ob auctam forte congestionem verius ventriculorum.

§ 310.

Cum & omnes muscoli in consensum cieantur, totum corpus quassatur, qui labor

labor quoque sudores movet, quorum etiam particulæ acres, quæ in sanguinem transiere, faciunt.

§ 311.

Ex his usus vomitoriorum longe lateque patens, æque ac cautelæ circa ea apparent: Struma, calculus, hernia, graviditas, menstrua, puerperium recens, hæmorrhagiæ habituales, imminens vomitus cruentus, inflammatio ventriculi, dispositio evidens ad apoplexiam sanguineam, hæmorrhoides, debilitas summa, emetica vetare solent, licet & in hisce necessitas anceps remedium suadeat.

§ 312.

Ea, quæ vomitum cient, sunt aut nauseosa, sive in corpus, sive in animam operentur, aut ventriculum acrius stimulantia. Posteriora strictius dicuntur emetica, vomitoria.

§ 313.

Ad prius genus pertinent, quæcunque ideam fastidiosam cient, & universum systema nervorum movent, ut foetores, alii-

G 3

que

quæ odores, idiosyncrasæ forte contrarii, abominabilia oculis, naribus, ori oblata, aspectus vomentium, sermones nauseosi, item, quæ vertiginem causantur, ut itinera marina, vectio retrograda in rheda, actio in gyrum, aliaque, porro ea, quæ fauces mechanice irritant: Dein ea, quæ ventriculum obruunt, cujus comatis sunt oleosa, pinguis, aqua tepida copiosa.

§ 314.

Emetica ipsa depromuntur ex classe acrium, inter quæ eminent antimonialia, vitriolum veneris & zinci, scilla, ipecacanha.

§ 315.

Præparant & adjuvant vomitum dilutio, attenuatio materiæ, laxatio viarum per mucilaginosas, oleosas, quæ simul vim drasticam quorundam emeticorum infringunt, frictiones circa ventriculum, nauseosa, & compositio ad vomendum.

§ 316.

Sanguini immixta vomitoria eundem effectum habent.

§ 317.

§ 317.

Quæ in intestinis continentur, siue secundum, siue præter naturam, per motum peristalticum deorsum pelli, & denique per anum ejici debent, quam functionem turbant: Motus antiperistalticus, spasmus tonicus, torpor, nimia dilatatio, paralyfis, aut adsunt resistentiæ, ut volvulus, herniæ incarceratæ, aut concretio intestinorum, atresia, aut inertia, absentia bilis, mucii, liquoris intestinalis, eorum vulnera, rupturæ, aut musculorum abdominalium & diaphragmatis languor, actio impedita, aut denique contentorum moles, tenacitas.

§ 318.

Motum antiperistalticum & spasmus corrigunt, quæ § 300 dicta fuere, torporem tollunt, simulque bilis inertiam & absentiam suppleant ea, quæ § 301 proposita sunt, quorsum etiam faciunt exercitium corporis, frictions, balnea frigida, equitatio: Nimia dilatatio, resolutio, nisi ex paraplegia oriuntur, iisdem emendan-

G 4.

tur:

tur: Volvulus, herniæ, vulnera, atresia
 suis modis debellanda, concretio intesti-
 norum vix ac ne vix quidem correctionem
 admittit; Muci & liquoris intestinalis parci-
 tas vel absentia potum & clysmata emol-
 lientia, pinguis, mucilaginosa, inunctio-
 nes similes requirit: Impeditam functio-
 nem muscutorum cooperantium percon-
 tati, singulariterque illi mederi debemus.
 In tenacitatem autem & molem eodem
 modo agitur ut § 302 ff. dictum, quor-
 um & clysmata varia maximopere faciunt.

§ 319.

Dein sæpe positivo stimulo opus est, qui
 membranas sensiles intestinorum afficiat,
 affluxum humorum, adeoque secretio-
 nem mucii & liquidi intestinalis augeat,
 motum peristalticum cieat, & sic conten-
 ta quævis expellat.

§ 320.

Coëfectus itaque erunt: Revulsio, hu-
 morum imminutio, exhaustio, conserva-
 tio & munitio sanguinis á particulis pu-
 tridis resorbendis,

§ 321.

§ 321.

Ejusmodi stimulus aut per medicamenta, ore assumta, aut per clysmata & pessos intestinis applicatur; inunctiones quædam pariter aliquid præstant.

§ 322.

Clysmatum & suppositoriorum effectus ulterius se extendit, quam stimulus ipse, tam ob impedimenta ablata, quam ob consensum, & sic restitutum motum peristalticum, etiam intestinorum tenuium.

§ 323.

Stimulus ille differt gradu: Lenissimum exserunt dulcia, acido-dulcia, ipsa mucilaginoso potulenta, magna copia exhausta, oleosa, & alia, plura quoque ex materia alimentaria desumpta. Hæc vocantur lenientia, eccoprotica. Majorem stimulum exspectamus à sic dictis laxantibus, ex salinorum & acrium classe desumptis, quorum nonnulla vehementer, drasticè, cum periculo inflammationis, exhaustiois, hypercathariseos agunt, purgantia propriè nuncupata.

§ 324.

Ceu clysinata acerrime operantur tartarus emeticus & fumus nicotianæ.

§ 325.

Quæ successively propinantur, dicuntur per epicrasin purgare.

§ 326.

Adjuvatur & augetur purgatio per frigus pedum, juscula diluentia, lenientia.

§ 327.

Cæterum non dantur phlegmagoga, hydragoga, cholagoga, melanagoga, nisi quidem diversos istos gradus stimuli innuas, cum revera omnia sint panchymagoga.

CAP. XXX.

SOLLICITATIO URINÆ.

§ 328.

Urinæ secretio promovetur aut subministrando materiam uberiores ex potu, ex fructibus horæis, aliisque aquosis, aut removendo impedimenta; qualia sunt
spissi

spiffitudo sanguinis inflammatoria, vel inflammatio ipsa organorum uropœticorum, methodo antiphlogistica tractanda, tenacitas mucosa, attenuantibus & resolventibus cedens, acrimonia spasnum excitans, suo modo debellanda, spasmi alii, præsertim abdominales, diligenter exquirendi & removendi: excretiones aliæ justo uberiores, moderandæ, calculus, suo modo tractandus. Debilitas tonicis tollenda.

§ 329.

Aut renes stimulantur per positiva diuretica, quorum virtus gradu vehementer differt: Leniter huc agunt petroselinum, asparagus, sales medii, acida vegetabilia, & acido-dulcia, gravius irritant balsama & resinæ, sales alcalini fixi, oniscus asellus, scilla, colchicum autumnale, aliaque acria, gravissime, cum periculo inflammationis viarum uriniferarum, meloë vesicatorius.

§ 330.

Adjuvatur diuresis per aërem frigidiusculum, ipsum potum frigidum, motumque corporis.

§ 331.

§ 331. Irritatio genitalium, vicinæque quandoque etiâ urinam ciet, ut & mora in ovili (saltem equis,) nec non applicatio cepæ affatæ ad perinæum.

§ 332. Effectus itaque diureticorum positivorum sunt major humorum affluxus, revulsio ab aliis partibus, secessio particularum acrium, & phlogisticarum & aquearum, adeoque purificatio massæ sanguinæ.

CAP. XXXI.

SVDORIS EXCITATIO.

§ 333. Transpiratio & sudor, particulas acres, salinas phlogisticas & aqueas educentes, promoventur & augentur aut directè, cum humores in universum commoventur, & orgasmus arte cietur, aut indirectè, cum impedimenta, istam secretionem sufflaminantia tolluntur.

§ 334.

§ 334.

Commotionem humorum efficiunt :
 Exercitium , frictiones, calida actualia &
 potentialia , extus & intus applicata , ut
 aqua, aër, vapores, clibanus, sol, are-
 na, lapides, panes, vesicæ, repletæ &c.
calida. Inter medicamenta interna huc
 facientia numerantur præter actu calida,
 fales volatiles, acidi, medii, alcalini, ple-
 raque fragrantia, aromatica, spirituo-
 sa, & nonnulla acria, quæ & simul resol-
 vendo agere videntur.

§ 335.

Hæc humorum commotio autem mul-
 tis in casibus reformidanda est, cum ii in
 ultima vascula agantur, hæmorrhagiæ
 excitentur, stagnationes inflammatoriæ
 formentur, & jam præsentés augeantur,
 quin & sæpe sudor salutaris cohibeatur.

§ 336.

Profusi sudores in genere vires labe-
 factant, exhauriunt, etenim cum noxiis
 etiam utiles dissipantur hu-mores.

§ 337.

Impedimenta transpirationis & sudoris sunt aut nimius orgasmus, aut motuum lentor aut vitia cutis, strictura vasorum exhalantium, aut averfa congestio, aut ipse denique humorum lentor & spissitudo.

§ 338.

Ad diapnoën & sudorem determinatus fere calor gradus requiritur, qui idcirco jam augendus, jam vero & minuendus est, donec ad istum circiter accedat, vasaque minora á compressione liberentur, vel potius, donec coctio ad sudorem necessaria peracta fuerit. Hinc venæ sectio, nitrum, acida, aliaque placentia & temperantia nonnunquam sudores movent.

§ 339.

Eadem minuunt quoque stricturam cutis & vasorum exhalantium, quorsum & faciunt emollientia, relaxantia, topicè applicita, ut tepida aqua &c. quieta compositio ad sudorem sub stragulis.

§ 340.

§ 340.

Cutis rigor, & obstructio pororum per fordes imminuitur, tollitur per balnea, aquosa, saponacea, vaporosa, frictiones.

§ 341.

Aversa congestio occurrit, quando aliud quoddam organon plus se - & excernit, quam in statu naturali, quod ideo moderandum. Sæpe quoque in systemate gastrico fomes hæret, humores ad se alliciens, qui removendus est, quod in tractatione exanthematum præcipuè notandum.

§ 342.

Spiffitudo denique & lentor humorum diluentibus, resolventibus & stimulantibus acribus corrigitur.

§ 343.

Tempus sudori maxime opportunum cæteris paribus est summum mane.

§ 344.

Post peractum sudorem lintea *cante* mutanda.

CAP.

CAP. XXXII.

PROMOTIO SALIVÆ.

§ 345.

Salivæ fluxus naturalis, impeditus, cessans, nisi ab organis læsis sufflametur, plerumque humorum inopiam, & siccitatem accusat, ideoque potu copiosiori, & collutoriis restituendus est.

§ 346.

Salivæ fluxum uberiorem efficiunt, quæ vel topice organa ista eorumque viciniam, stimulant, premunt, vel & una humorum massam resolvunt, eodemque congerunt.

§ 347.

Ita sub manducatione premuntur glandulæ salivales, quodsi & simul acria salina, aromatica, vel ejusmodi ore volvantur, manducentur, applicentur, tum humores alliciuntur, organa stimulantur, & fontes salivales, mucosique, uberius plorant liquidum exspuendum, quæ ideo vocantur masticatoria.

§ 348.

§ 348.

Vim, massam humorum fundendi, & ad glandulas salivales congerendi ex medicamentis solus possidet mercurius, ejusque præparata.

§ 349.

Per salivam excernuntur præter ista varii humores acres, eo determinati, tum quoque utiles boni.

CAP. XXXIII.

MODERAMEN EXCRETIONVM.

§ 350.

Cum excretio quævis haud sine naturæ conamine procedat, & cum noxiis humoribus etiam boni humores secedant, non potest non omnis excretio immoderata vires frangere, humores dissipare, adeoque multiplices noxas inducere.

§ 351.

Accidunt autem ejusmodi excretionibus immoderatae aut ob stimulum, organo se- & excretorio infixum, aut ob congestio-

H nes

nes aliunde huc determinatas, ut ex spafmo, obftructis aliis excretionibus, aut denique ex organis debilitatis, læfis.

§ 352.

Quod ad stimulum firmiter inhærentem attinet, is ceu materia morbosa confiderandus, & removendus est.

§ 353.

Spafmi, obftructiones aliarum fe- & excretionum tollenda, humores aliorum revocandi funt, vel denique organa debilitata roboranda, ftringenda, vel & motus nimii placandi funt; Læfiones fuis modis tractandæ erunt.

CAP. XXXIV.

REMEDIA ADVERSVS
HÆMORRHAGIAS.

§ 354.

Hæmorrhagiæ plures, utpote naturales, criticæ, levantes, accidentales, minores nulla egent therapia, quamdiu limites non excedunt.

§ 355.

Hæmorrhagiarum, cum ex tot diverfis caufis & fontibus promanent, vix generalia

neralis medela datur ; quæ tamen ad sequentia fere capita reduci poterit.

§ 356.

Abundantia sanguinis simplex per se raro hæmorrhagias ciet, ea tamen præfens minuenda, ne illæ ingruant, præcipue per partem nobiliorem.

§ 357.

Congestiones sanguinæ sæpius in culpa sunt, quæ ergo avertendæ.

§ 358.

Orgasmus quoque temperandus.

§ 359.

Vasa læsa, si fieri potest, sive ipsa, sive in truncis mechanicè comprimenda, liganda sunt, ne sanguinis profusio enormis, periculosa evadat.

§ 360.

Vel & lumina aperta obturanda; Mechanicè id faciunt lintea, linum, boletus igniarius &c.

§ 361.

Idem fit, si sanguis coagulatus vasa aperta obstruit,

H 2

§ 362.

§ 362.

Coagulatur, sanguis, per aërem, aquam frigidam, alcohol, acida, sales metallicos, alumen, spiritum terebinthinæ, ipsam moram, quæ ideo nonnunquam arte procuranda, ut in hæmorrhagiis uteri.

§ 363.

Strictura vasorum per supra dicta & omnia sic dicta adstringentia obtinenda, hæmorrhagias quoque cohibet, siue immediate vasis læsis applicentur, siue interne administrantur, ubi vel roborando & stringendo universum systema fibrarum, vel per consensum agunt.

§ 364.

Quorum omnium plura sæpe jungenda, ut scopus eo certius obtineatur.

CAP. XXXV.

DE RESTITVENDIS MORBIS.

§ 365.

Dantur morbi, quorum suppressio mala minus tolerabilia, magis periculosa producit,

ducit, & quorum opportuna, in tempore facta restitutio salutaris est.

§ 366.

Huc pertinent: Scabies, achores, herpes, ulcera vetusta, hæmorrhagiæ consuetæ, tam naturales, quam artificiales, catarrhi habituales, diarrhœæ, gonorrhœa, febres.

§ 367.

Scabies suppressa restituitur nova infectione, inoculatione puris scabiosi, vesicatoriis, frictionibus, balneis, medicamentis sulphureis, antimonialibus, regimine diaphoretico.

§ 368.

Sic & achores.

§ 369.

Herpetem revocant maxime vesicatoria.

§ 370.

Ulcera chronica, natura vel arte excitata, restituantur potissimum acribus, loco ante affecto applicitis.

H 3 § 371.

§ 371.

Hæmorrhagiæ consuetæ artificiales de-
nuo instituendæ sunt: Hæmorrhoides aut
mechanice proritantur, aut acri stimulo,
qualem aloë ciere valet, restituuntur, aut
vicaria hæmorrhagia locali, ut per hiru-
dines suppleantur, menstrua propria me-
thodo revocantur, hæmorrhagiam na-
rium provocant acris & concussio me-
chanica. *)

§ 372.

Catarrhorum habitualium suppressio
errhinis forte cedit.

§ 373.

Diarrhœæ laxantibus per epicrasin
auscultabunt.

§ 374.

Gonorrhœæ adstrictionem nova infe-
ctio, acris stimulus, ut tinctura canthari-
dum, nonnunquam mera relaxantia, in-
tus & extus adhibita tollunt.

§ 375.

Febres suppressæ aut laxantibus vel
nonnunquam excessu aliquo diætæ revo-

can-

*) GUYON Miroir de la Beuaté, p. 276.

cantur, aut æger tractatur, quasi adhuc febre laboraret, aut denique noxæ variæ abortæ, ut obstructions viscerum &c. tollendæ sunt.

CAP. XXXVI.

QVOMODO MORBIS COMPLICATIS OCCVRENDVM SIT ?

§ 376.

Si plures morbi in uno subjecto simul occurrunt, Medicus quærat methodum medendi, qua omnes simul tollantur.

§ 377.

Quod si fieri non possit, studeat, urgentiorem primum tollere, minus periculosum postea, vel & eum prius, quo præsentem alter vinci non posset, ut scorbutum ante syphilidem.

§ 378.

Multum enim lucrabitur, si modo morbum compositum ad simplicem reducere ipsi contigerit.

CAP. XXXVII.

METHODI GENERALES
CHIRURGICÆ.

§ 379.

Generales methodi vulnerum, ulcerum, fracturarum, luxationum, tumorum, herniarum, proidentiarum, excrementiarum *proprie* therapie catholice limites excedunt, & cum chirurgicæ sint, ad hanc scientiam relegantur.

§ 380.

Generalissime tamen hîc notabimus, ea, quæ Cap. IV. dicta sunt, repeti debere, & quoad luxationes, hernias & proidentias, opus esse non modo encheiresibus chirurgicis, sed & placatione motuum. Excrementiæ, nisi tranquille sibi relinqui possunt, cum multæ earum sponte (an & arcanis artibus?) cedant, expectant ligaturas, compressiones, septica, ignem, cultrum.

CAP. XXXVIII.

DE METHODIS SIC DICTIS PRO-
PHYLACTICIS GENE-
RALIBVS.

§ 381.

Methodus, quæ ab omnibus homini-
bus omnes morbos avertat, non datur.

§ 382.

Solent tamen ii, qui lautam magis vi-
tam gerunt, circa æquinoctia, utpote an-
ni tempora, magnis atmosphæræ muta-
tionibus, maxime ob regni vegetabilis mor-
tem & refuscitationem, exposita, venæ-
sectionem & purgationem instituere, nec
male.

§ 383.

Consuetudo multum & in hisce deter-
minat.

Optima methodus prophylactica consistit in diætæ observatione quoad omnia & singula capita, nec nimis laxa, nec nimis scrupulosa.

384

Methodus, quæ ad omnes homines
has omnes morbos ævictat non datur.

384

Solent tamen in eandem magis vi-
tam gerunt, circa ædificia, nupte an-
ni tempora, magis atque magis
tombus maxime op regni vel tablis mor-
tam & renitiam op my exp-
fessionem & purgationem infir-

384

Constitutio maxima & in hæc deter-

384

H

CATA

CATALOGVS
CORPORVM
MEDICAMENTOSORVM
USITATORVM.

CATALOGVS
CORPORVM
MEDICAMENTOSORVM
VSTATORVM

Ut de ordinatione hujus catalogi aliquam
rationem reddam, id tantum monebo, me
nequaquam omnem farraginem materiæ
medicæ exhaurire, sed usitatoria & forte
efficaciora tantum afferre, voluisse: Ipsa
corpora medicamentosa, licet plura non-
nunquam habeant prædicata & vires, illi
classi subordinavi, cujuscum caractere
maxime & præcipue convenire mihi visa
sunt, & cum sæpe unius v. c. plantæ par-
tes diversæ diversa quoque polleant vir-
tute, istas semper indicare necesse erat,
& sic factum est, ut una quandoque pluri-
bus interferi debuerit classibus.

Ipsarum classium inscriptiones & con-
stitutiones per se loquuntur; Aerium clas-
sis prolixal omnino est, & comprehendit
medicamenta, quæ sæpe multum á sese
invicem differunt, quam autem differen-
tiam

tiam & propiorem virium medicatarum determinationem Doctoribus Materix Medicæ merito linquo, cum abs instituto Therapiæ Catholicæ alienum sit, istam ex professo tradere, sed potius hanc jam supponere fas fit. Attamen non potui de amaribus v. c. loqui, quin subjungerem eorum syllabum, & sic de reliquis: Inter acria collocavi non modo ea, quæ linguæ, naribus, oculis se ut talia offerunt, sed & ea, quæ sapore & odore forte destituta, tamen in ventriculo vel alibi stimulos exerendo acrimoniam suam manifestant, adeoque modo hunc, modo illum effectum edunt; Hinc refero ad acria præcipue ea, quæ in fibras sensiles & irritabiles agunt, nervosum systema perturbant, stimulant, & in motus inordinatos adigunt.

 CLASSIS I.

 SALES.

Acidi

Minerales.

Acidum Vitrioli

concentratum seu oleum vitrioli.
 dilutum seu spiritus vitrioli, (ubi
 pars una olei miscetur cum
 aquæ partibus tribus.)

Acidum Nitri

Acidum Salis

Mixturæ ex hisce, ut aqua Regis,
 spiritus Geoffroi.

Vegetabiles.

Tartarus crudus

depuratus

Sal essentialis acetosæ & acetosellæ

Succi expressi ex Rumice acetosa.

Oxalide acetosella.

Fructu citri medi-
 cæ.

Berberidis vulga-
 ris.

Acetum

Acetum ex vino
 musto
 cerevisia
 crudum
 destillatum
 concentratum.

Animales.

Acidum febi
 phosphori
 Sal sedativum Hombergii ?
 succini ?
 formicarum.

Alcalini

Fixi:

Siccum:

Alcali falis marini

Soda

crystallifata.

Humescens: Sal tartari
 (Tinctura tartari)
 (Oleum tartari per de-
 liquium)
 Sal herbarum.
 Cineres clavellati.

Cau-

Cauſticum :

Lixivium ſaponariorum.

Lapis cauſticus.

Volatiles :

Sal volatile é ſale ammoniaco

(oleoſum)

(anglicum ſiccum)

Cornu cervi

é viperis

urinæ

ex oſſibus

ungulis & cornubus.

Spiritus falis ammoniaci vulgaris.

Alcali fluor.

Spiritus falis ammoniaci calcareus.

Medii :

Sal mirabile Glauberi, nativum, arte-
factum.Tartarus vitriolatus ; Arcanum dupli-
catum.

(Mixtura antifebrilis Riverii)

Sal ammoniacum ſecretum Glauberi

Sedlicenſis, & ſimiles.

Anglicum, ſ. catarthicum amarum.

Nitrum cubicum

vulgare

flammans

Sal commune, gemmæ.

digestivum sylvii

ammoniacum

Borax.

Terra foliata tartari vulgaris

crystallifata

(Liquor terræ foliatæ tartari)

Sal polychrestum Seignette.

Tartarus tartarifatus

solubilis

Spiritus Mindereri.

Liquor Cornu Cervi fuccinatus

Mixtura salina Pharmac. suecicæ.

(antifebrilis Riverii)

Conchæ citratæ

Selenita tartareus.

CLASSIS II.

S A P O N E S.

Fixi:

Sapo Hispanicus

Venetus

Gravenhorftianus

medi-

medicatus offic.
vulgaris

Volatiles:

- Sapo æthereus Starckeyi.
- Linimentum volatile
- Sapones ex alcali fluor & oleis destil-
latis (eau de Luce)
- Spiritus falis ammoniaci anisatus
aromaticus
succinatus
vinosus

Datur & species acidorum,

CLASSIS III.

DVLCIA ET ACIDO - DVLCIA.

Saccharum officinarum
syrupus simplex, compositi.

Mel.

- vulgare, despumatatum, rosatum &c.
- hydromel.

Manna. ex fraxino orno.

Amygdalus persica.

Drupa.

Ficus carica.

Drupa.

1 2

Cera.

- Ceratonia filiqua (filiqua dulcis)
parenchyma leguminis
 Phoenix dactylifera.
Drupa.
 Cordia sebestena.
Drupa.
 Rhamnus zizyphus.
Drupa.
 Glyzirrhiza glabra.
Radix. Extractum.
 Vitis vinifera.
Baccæ recentes, succus, siccata.
(Passulæ majores.)
 Vitis apyrena. (Passulæ corinthiacæ)
Baccæ.
 Tamarindus Indica.
Pulpa. Leguminis.
 Cassia fistula.
Pulpa. Leguminis.
 Prunus cerasus.
Drupæ recentes, siccata.
 Prunus padus.
Drupa.
 Prunus domestica.
Drupæ recentes, succus, siccata, con-
ditæ.

Pru-

- Prunus armeniaca.
Drupæ recentes, conditæ.
- Fragaria vesca.
Baccæ recentes.
- Rubus arcticus.
Baccæ recentes, conditæ.
- Rubus idæus.
Baccæ recentes, conditæ.
- Rubus chamæmorus.
Baccæ recentes, conditæ.
- Vaccinium vitis idæa.
Baccæ recentes, siccata, conditæ.
- Vaccinium oxycoccos.
Baccæ recentes, siccata, conditæ.
- Morus alba.
Baccæ recentes.
- Morus nigra.
Baccæ recentes.
- Cornus hortensis,
Drupæ recentes, conditæ.
- Ribes rubrum.
 nigrum.
 album.
 grossularia.
Baccæ, recentes, conditæ.

- Punica granatum.
 Pomum.
 Rosa canina. (cynosbatum)
 Bacca recens, siccata. Pulpa.
 Triticum repens (gramen)
 Radix.
 Daucus carota.
 Radix.
 Betula alba.
 Succus.
 Byne Ætii. (Maltum)
 Serum lactis dulce.
 Saccharum lactis.
 Roob diversi.

CLASSIS IV.

A N T A C I D A.

- Sales alcalini, saponēs.
 Terræ solubiles.
 Magnesia cruda.
 calcinata.
 Terra calcarea cruda.
 Calx extincta. Aqua calcis.
 Creta alba.

Ostrea

Ostrea edulis, aliæque.

Testæ. Conchæ.

Ovorum testæ.

Cancrorum chelæ, lapides.

Corallium.

Sepia officinalis. (os).

Cornu cervi uftum.

CLASSIS V.

A C R I A.

Sales.

Sapones.

Aurum fulminans.

Cryftalli lunæ.

Lapis infernalis.

Ærugo.

Vitriolum cœruleum.

Cuprum ammoniacum. Ph. S.

Aqua sapphirina.

Vitriolum album.

Flores zinci.

Mercurius sublimatus corrosivus.

(*aqua phagedænica spiritu salis acuenda.*)

dulcis

præcipitatus ruber. (uterque)

albus.

Tur-

Turpethum minerale.

Mercurius tartarifatus.

in aceto solutus (pilulæ

Keiseri.)

Antimonium.

*Vitrum, Butyrum, Hepar, Sulphur
auratum, Kermes minerale, Tar-
tarus emeticus, Antimonium dia-
phoreticum non ablutum, Tinctura
acris, Jacobi, Thedenii.*

Arsenicum. Auripigmentum.

Alumen ustum.

Afarum Europæum.

Radix, folia.

Arnica montana.

Herba, flores.

Amygdalus persica.

Flores.

Anacardium occidentale.

orientale.

Testa acris.

Aloë perfoliata.

Succus inspissatus.

Agaricus laricis.

Achil-

- Achillea ptarmica,
Radix, herba, flores.
- Anthemis pyrethrum.
Radix.
- Allium. Omnes species.
- Arum maculatum.
Radix recens.
- Anemone hepatica.
Herba, flores.
- pratensis (pulsatilla.)
Herba, extractum.
- nemorosa. (ranunculi albi
herba.)
- Asclepias vincetoxicum.
Radix.
- Æthusa Meum.
Radix.
- Atropa belladonna.
Folia, Radix, Extracta.
- Mandragora.
Radix.
- Aconitum napellus.
Folia, Herba, extractum.
- Anthora.
Radix.

Brassica. Species omnes.

Bryonia alba.

Radix.

Croton tiglium.

Semen.

Cissampelos pareira.

Radix.

Convallaria majalis.

Flores.

Cyclamen Europæum (arthanita)

Radix. unguentum.

Cochlearia armoracia.

Radix.

officinalis

Herba.

Colchicum autumnale.

Radix, oxymel.

Calla palustris. (dracunculus palustris)

Radix.

Clematis recta.

Herba.

Cardamine pratensis.

Flores.

Chelidonium majus.

Radix, herba.

Con.

Convolvulus scammonea.

Succus inspissatus.

turpethum.

Radix.

foldanella.

Herba.

mechoacanna.

Radix.

Carthamus tinctorius

Semen.

Capficum annuum.

Fructus.

Cambogia gutta.

Succus spissus.

Cucumis colocynthis.

Fructus.

Cassia fenna.

Folia. Folliculi.

Conium maculatum.

Herba, extractum.

Dictamnus albus.

Radix.

Doronicum pardalianches.

Radix.

Daphne thymelæa.

Cortex.

Meze-

- Mezereum.
Semen. (*Cocum gnidii.*)
- Delphinium staphis agria.
Semen.
- Datura stramonium.
Herba, extractum.
- Erysimum officinale.
Herba. syrupus.
- alliaria.
Herba.
- Euphorbia officinalis.
Gummi resina.
- Lathyris.
Semen. (cataputia minor)
helioscopia.
Herba.
- Genista tinctoria.
Herba, flores.
- Glecoma hederacea.
Herba. (*Hedera terrestris*)
- Gratiola officinalis.
Herba.
- Guilandina moringa.
Lignum. (*nephriticum*)
- Helleborus niger.
Radix.

Hyoscyamus niger.

Herba. Extractum. Semen.

Iris germanica.

Radix. Succus radiceis.

florentina.

Radix sicca.

pseudacorus.

Radix.

Inula helenium.

Radix.

Jacea tricolor.

Herba.

Ipecacoanha.

Radix.

Linum catharticum.

Integra planta.

Lepidium fativum.

Herba.

Morus nigra.

Cortex radiceis.

Menispermum cocculus.

Semen.

Momordica elaterium.

Succus inspissatus.

Mirabilis dichotoma.

Radix. (alalappa) gummi. resina.

Ni-

- Nigella fativa.
Semen.
- Nicotiana.
Herba.
- Ononis spinosa.
Radix.
- Penæa mucronata.
Gummi-resina. (Sarcocolla)
- Physalis alkekengi.
Bacca.
- Polygala Senega.
Radix.
Nostras.
Radix.
- Peucedanum officinale.
Radix.
- Pimpinella saxifraga.
Radix. (alba)
- Plumbago Europæa.
Radix. (Dentariæ)
- Prunus spinosa.
Flores (acaciæ)
- Polygonum hydropiper.
Herba (perficaria)
- Pastinaca fativa.
Radix, Semen.
- Poly-

Polypodium filix mas.

Radix.

vulgare.

Radix.

Paris quadrifolia.

Folia. Bacca.

Ruscus hypoglossum.

Herba. (uvularia)

Ricinus communis.

Semen. (cataputia major)

Oleum expressum. (palmæ)

Raphanus fativus.

Radix.

Rhamnus frangula.

Cortex.

catharticus.

Bacca. Syrupus.

Rheum palmatum.

Radix.

Rumex acutus.

Radix. Semen. (Lapathi acuti)

aquaticus.

Radix. Herba.

Scrophularia nodosa.

Radix.

Sinapis nigra.

Semen.

Scilla

Scilla maritima.

Radix, acetum, oxymel.

Silybrium nasturtium.

Herba. (aquaticum)

Sambucus nigra.

Foliola recentia, cortex interior,

Semen. Flores. Baccæ. Roob.

Ebulus.

Radix.

Baccæ. Semen.

Sagapenum.

Gummi.

Strychnos. Nux vomica.

fabæ s. Ignatii.

Colubrina,

Lignum.

Sedum acre.

Herba.

Solanum nigrum.

Herba.

Solanum dulcamara.

Herba. Stipites.

Teucrium scordium.

Herba.

Tussilago petasites.

Radix.

Vera-

Veratrum album.

Radix.

fabadillum.

Semen.

Formica rufa.

Oniscus asellus.

Meloë vesicatorius.

proscarabæus.

Scarabæus majalis.

Fuligo. (Essentia.)

Oleum petræ.

empyrevmaticum tartari

Cornu Cer-

vi &c.

Caffèe

Calx viva.

Aër fixus.

Aquæ aëre fixo imprægnatæ

nativæ

artificiales.

CLASSIS VI.

A M A R A.

Arnica montana.

Radix.

K

Arte

- Artemisia absinthium.
Herba, extractum, essentia.
- Artium Lappa.
Radix.
- Amygdalus communis amara.
Nucleus.
- Centaurea benedicta.
Herba. Semen. (card. benedicti)
- Cichoreum intybus.
Radix.
- Cuccuma longa.
Radix.
- Cinchona officinalis.
Cortex (Peruvianus)
- Croton cascarilla.
Cortex.
- Chynlen.
Radix. (Bergius M. M. T. I. p. 908.)
- Fumaria officinalis.
Herba. Extractum.
Bulbosa
Radix. (aristolochiæ fabacæ)
- Gentiana centaurium.
Herba, summitates.
- Gentiana lutea.
Radix.
- Humus

- Humulus lupulus.
Coni.
 Laserpitium latifolium.
Radix. (gentianæ albæ)
 Lichen Islandicus.
 Leontodon taraxacum.
Radix.
 Mungos.
Radix.
 Menyganthes trifoliata.
Herba, radix. (Trifolium fibrinum)
 Quassia amara.
Lignum.
 Saponaria officinalis.
Herba, radix.
 Teucrium chamædrys.
Herba.
 chamæpitys.
Herba.
 Vinca minor.
Herba. (pervinca.)
 Bilis bubula
 urfina.

Tunica ventriculi interna galli galli-
nacei.

Effentiaë, Elixiria, Tincturæ amaræ.

CLASSIS VII.

AROMATICA ET FRAGRANTIA.

Amomum cardamomum.

Semen.

Amomum Zingiber.

Radix.

grana paradisi.

Semen.

Zedoaria.

Radix.

Acorus calamus verus.

Radix.

Angelica archangelica.

Radix.

filvestris.

Radix.

Anethum graveolens.

Semen, herba.

fœniculum.

Semen, herba, radix.

Apium

Apium petroselinum.

Herba, semen, radix.

graveolens.

Semen.

Aristolochia trilobata.

Stipites.

serpentaria.

Radix.

rotunda.

Radix.

longa.

Radix.

clematidis.

Radix, herba (Aristol. vulgaris)

Artemisia abrotanum.

Herba.

fantonicum.

Summitates, semen.

pontica.

Herba.

vulgaris.

Herba.

dracunculus.

Herba.

Achillea millefolium.

Herba, summitates.

Anthemis nobilis.

Flores.

Agallochum.

Lignum.

Betonica officinalis.

Herba.

Caryophyllus aromaticus.

Fructus.

Costus arabicus.

Radix,

Chenopodium Botrys.

Herba, semen.

Cyperus longus.

Radix.

rotundus.

Radix.

Carlina acaulis.

Radix.

Calendula officinalis.

Flores.

Calumba.

Radix.

Carum carvi.

Semen.

Cori-

Coriandrum fativum.

Semen.

Citrus medica.

Cortex.

aurantium.

Cortex.

Dorstenia Drakena.

Radix. (contrayerva.)

Epidendron Vanilla.

Siliqua (Balsamo Peruviano illita)

Eryngium campestre.

Radix.

Geum urbanum.

Radix. (caryophyllatæ)

Genista canariensis.

Lignum (rhodium.)

Hibiscus abelmoschus.

Semen.

Hypericum quadrangulum.

Flores, Semen.

Hyssopus officinalis.

Herba, flores.

Illicium anisatum.

Semen (anisum stellatum)

- Imperatoria ostrutum.
Radix.
 Juniperus communis.
Integra planta.
fabina.
Herba.
 Jasminum officinale.
Flores.
 Laurus cassia.
Cortex. Folia (malabathri) Flores
(cassiae)
cinnamomum.
Cortex.
malabathrum.
Cortex. (cassia lignea.)
nobilis.
Folia, baccæ.
sassafras.
Lignum. Cortex.
Culilavan.
Cortex.
pichurim.
Faba.
 Ledum palustre.
Herba.

Lycoperdon Tuber.

Ligusticum levisticum.

Radix.

Lavandula spica.

Flores.

stoechas.

Flores.

Laserpitium filer.

Semen (filer montanum.)

Myrtus communis.

Folia, bacca.

Caryophyllata.

Cortex. (cassiae caryophyllatae)

Pimenta.

Bacca. (piper jamaicense)

Maranta galanga.

Radix.

Myristica.

Nux, macis.

Melissa officinalis.

Herba.

calamintha.

Herba.

K 5

Men-

Mentha crispa.
 silvestris.
 piperita
 pulegium.
 gentilis (balsamina)

Herba.

Marrubium vulgare.

Herba.

Matricaria parthenium.

Herba.

chamomilla.

Herba.

Melaleuca Leucadendra.

Oleum (Cajeput)

Myrica Gale.

Folia. (Myrti brabanticae)

Nigella fativa.

Semen.

Ocimum basilicum.

Herba.

Origanum dictamnus.

Folia. (Dictamni cretici)

creti-

creticum.

Spica.

vulgare.

Herba.

majorana.

Herba.

Piper nigrum.

Semen.

longum.

Amentum fructiferum.

caudatum.

Bacca. (cubebæ.)

Primula veris.

Flores.

Pimpinella anisum.

Semen.

Rosa centifolia.

Flores (Damascenæ)

gallica

Flores.

Rhodiola rosea.

Radix. (Rhodizæ.)

Rosmarinus officinalis.

Herba, flores.

Ruta

Ruta graveolens.

Herba, semen.

Sison ammi.

Semen.

Satureja hortensis.

Herba.

capitata.

Herba.

Sium ninseng.

Radix.

Salvia officinalis.

Herba.

horminum.

Semen.

Scandix odorata.

Herba.

ceresfolium.

Herba.

Tanacetum vulgare.

Herba. Semen.

balsamita.

Herba,

Trifolium officinale.

Flores. (meliloti)

Tilia Europæa.

Flores.

Thymus vulgaris:

Herba.

serpillum.

Herba.

Teucrium marum.

Herba.

Valeriana officinalis.

Radix.

Viola odorata.

Flores.

Aquæ destillatæ ex hujusmodi, simpli-
ces, compositæ.

Vinum. (compositum, ut absinthii &c.)

Spiritus vini.

nitri dulcis.

salis dulcis.

vitrioli dulcis.

Naph.

Naphtha vitrioli,
nitri,
salis.
aceti.

Cerevisia nobilis.

Aceta odorata.

Olea destillata.

Elæosacchara.

Balsama composita.

Essentiæ, Elixiria.

Tincturæ spirituosæ.

CLASSIS VIII.

BALSAMA, BALSAMICA, RESINÆ,
RESINOSA, GUMMI-
RESINÆ &c.

Ambra grisea.

liquida.

Amyris Gileadensis.

Balsamum de Mecca.

Elemifera.

Gummi elemi.

Asphal.

Asphaltum.

Ammoniacum gummi.

Bubon galbanum.

Bdellium gummi.

Copaifera officinalis.

Balsamum de Copaiba.

Croton Benzoe.

Lacciferum.

Gummi lacca.

Cera.

Cistus creticus.

Gummi lacdanum.

Carannæ gummi.

Ferula asa foetida.

Fagara ostandra.

Gummi tacamahaca.

Guajacum officinale.

Lignum. Gummi.

Hedera helix.

Gummi hederæ.

Hymenæa courbaril.

Gummi anime.

Lau-

Laurus camphora.

Camphora Paitarenfis. *)

Myrrha.

Pinus

*) Der ächte Kampferbaum findet sich nirgends in so grosser Menge, als auf Paitan, dem Theil der östlichen Küste von Borneo, von Malluduh bis zum Ende des den Suluhern gehörigen Gebiets. Der Baum wächst zu einer sehr ansehnlichen Grösse auf den Bergen. Sein Holz kan zu allem gut gebraucht werden. Die Blätter sind scharf gespitzt, und sehr von den Kampferblättern (Laurus Camphora Linn.) in unsern Botanischen Gärten, aus welchen die Japaner und Schinesen ihren Kampfer durch chemische Proceße erhalten, unterschieden. Die Früchte dieses Kampferbaums sind ziemlich einer langbärtigen Nuss ähnlich, und in den Kelch eingehüllt, dessen Einschnitte, (laciniae) vier bis fünfmal länger, als die Frucht sind. Dieser ächte Kampfer ist an der Rinde des Baums als ein ausgeschwitztes Harz zu finden. Man sortiret wenigstens fünf Gattungen desselben; der beste ist ganz weiss, in Stücken eines Daumens gross, und so ferner immer kleiner, bis die schlechteste Gattung nur in einem braunen Staube besteht. Man sieht auch ein hoch.

Pinus silvestris.

Resina, pix, colophonium, pix li-
quida.

balsamea.

Balsamum Canadense.

picea.

Terebinthina vulgaris.

Pinus larix.

Terebinthina Veneta.

Pistacia terebinthus.

Terebinthina cypria.

lentiscus.

Mastiche.

Peruifera balsamum.

Balsamum Peruvianum.

Rakasira balsamum.

Sa-

hochgelbes goldfarbiges Oel von diesem
Baume,

FORSTER *Nachrichten von Balambengan,*
in Beiträgen zur Völker- und Länderkun-
de II Theil, S. 271.

L

Sagapenum.

Sulphur.

Toluifera balsamum.

Zibethum.

Balsamum Tolutanum.

Castoreum.

Moschus.

CLASSIS IX.

AVSTERA, ADSTRINGENTIA,
ROBORANTIA.

Ferrum.

Solutum in acido vitrioli.falis. (Flores falis ar-
moniaci martiales.)

acidis vegetabilibus.

aëre fixo.

Bolus

Colcothar.

Alumen.

Plumbum.

Cerus.

Cerussa, ejusque solutiones.
 Lithargyrium, ejusque solutiones. (Ace-
 tum lithargyrii, Extractum Sa-
 turni, aqua vegeto-mineralis.)

Minium.

Zincum.

Flores, Calx, Tutia, Pompholyx.

Lapis calaminaris.

Arbutus uva ursi.

Herba.

Aesculus hippocastanum.

Cortex.

Asplenium scolopendrium.

Herba.

ceterach.

Herba.

Trichomanes.

Herba.

Ruta muraria.

Herba.

Areca catechu.

Succus inspissatus, (Terra catechu)

Boletus igniarius.
 Buxus sempervirens.
Folia. (introducenda in suppellectilem medicam.)

Cytinus hypocistis.
Succus inspissatus.

Calamus Rotang.
Succus inspissatus. (Sanguis Draconis.)

Cynomorium coccineum. (Fungus melitenfis.)

Equisetum hiemale, arvense.
Herba.

Fraxinus excelsior.
Cortex.

Galla.

Hæmatoxylon Campechianum.
Lignum.

Juglans regia.
Fructus immaturi. Putamen.

Lycoperdon bovista,

Lycium. Afrum?
Succus inspissatus.

Lyfi-

- Lyfimachia nummularia.**
Herba.
- Lythrum salicaria.**
Herba.
- Mimosa Catechu.**
Succus inspissatus.
 nilotica.
Succus & fructibus (acaciæ ægyptiacæ.)
- Malus silvestris.**
Cortex. Fructus.
- Mespilus germanicus.**
Fructus.
- Prunus spinosa.**
Fructus. Cortex radicis.
- Polygonum bistorta.**
Herba.
- Pyrus cydonia.**
Fructus.
- Pyrola rotundifolia.**
Herba.
- Punica granatum.**
Flores, cortex, fructus.

Quassia dioica.
Cortex. (Simarouba)

Quercus robur.
Cortex. Fructus.

Rhus coriaria.
Cortex. (Sumach)

Sorbus aucuparia.
Fructus.

domestica.
Fructus.

Spongia officinalis, usta.

Salix fragilis.
alba
vitellina

caprea.
Cortices.

Tormentilla erecta.
Herba.

Tamarix gallica.
Cortex. (tamarisci)

Thea Sinensis.
Foliola.

Veronica officinalis.
Herba.

Vac.

Vaccinium myrtillus.
Bacca recentes, siccata.

Vina austera.

Frigus actuale.

CLASSIS X.

MUCILAGINOSA.

Althæa officinalis.
Herba, radix.

Astragalus tragacantha.
Gummi.

Hordeum distichum.
Semen.

Linum vulgare.
Semen.

Lilium candidum.
Petala florum. Radix.

Malva rotundifolia.
Herba, semen, radix.

Mimosa nilotica.
Gummi. (arabicum)

fenegal.
Gummi.

L 4

Or.

Orchis mascula.

Radix.

Prunus cerasus.

Gummi.

domestica.

Gummi.

Pyrus cydonia.

Semen.

Plantago psyllium.

Semen.

Smilax sarsaparilla.

Radix.

Symphytum officinale.

Radix.

Sego.

Medulla.

Tuffilago farfara.

Folia.

Verbascum thapsus.

Herba, Flores.

Ulmus procerior.

Cortex. intermedius (unguentarius)

campestris.

Cortex intermedius.

CLAS.

CLASSIS XI.

PINGVIA. OLEOSA.

Amygdalus communis.

Nucleus.

Cannabis fativa.

Semen.

Carduus marianus.

Semen.

Cucurbita vulgaris, citrullus.

Semen.

Cucumis fativus.

Semen.

Fagus sylvatica.

Semen. Oleum.

Juglans regia.

Nucleus. Oleum.

Linum vulgare.

Semen. Oleum.

Olea Europæa.

Oleum.

Papaver somniferum.

Semen. Oleum.

L 5

Pinus

Pinus fativa.

Fructus. (Pineæ)

Pistacia vera.

Fructus. (Pistaciæ)

Theobroma cacao.

Nucleus. *Butyrum.*

Adipes, axungię animales recentes
omnes.

Lac.

Butyrum.

Oleum ceræ.

Oleum ovorum. (ex vitello)

Sebum bubulum.

hircinum.

cervinum.

Sperma ceti, ex Phetere macrocephalo.

CLAS.

CLASSIS XII.

GLVTINOSA. VISCOSA.

Gelatinæ, ex ossibus, ligamentis bubulis,
 vitulinis,

ovillis,

Cornu Cervi.

Ebore.

Cochleis.

Gluten coctum.

Ichthyocolla.

Populus tremula.

Gemma.

Resina caoutchouc. (elastica)

Viscum album.

Lignum, bacca.

CLAS-

CLASSIS XIII.

FARINOSIA.

Festuca fluitans.

Semen.

Lycopodium clavatum.

Pollen.

Lupinus albus.

Semen.

Polygonum fagopyrum.

Secale cereale.

Semen.

Trigonella foenum græcum.

Semen.

Tritica fere omnia.

Semen.

Vicia faba.

Semen.

CLASSIS. XIV.

NARCOTICA ET SEDANTIA.

Quædam eorum, quæ inter acria & inter fragrantia recensita fuerunt.

Crocus fativus.

Filamenta stili.

Cynoglossum officinale.

Herba.

Mandragora officinalis.

Radix.

Papaver somniferum.

Succus inspissatus. (Opium)

Pœonia officinalis.

Radix.

Spigelia marilandica.

Herba.

Fœtida, ut

Spiritus cornu cervi,

Sal fuccini

asa fœtida,

Flores

Flores zinci.
 an fal fedativum?
 an liquor anodynus mineralis Hoff-
 manni?

Anhang einiger Bücher.

- d' Alemberts Lobreden in den Sitzungen der
Franzöf. Academie gehalten. 8. 1782. 45 kr.
- Bachmanns J. H. Pfalz, Zweybrückisches Staats-
recht. gr. 8. 1 fl. 45 kr.
- Beiträge zur Stattistik und Geographie, 3 Stü-
cke, 8. 1780. 82. 1 fl. 30 kr.
- Boebels J. G. practische Feldmefskunst für Land-
feldmefser und für diejenige die sich darinnen
selbst unterrichten wollen. mit K. 8. 1784. 24 kr.
- Briefsteller: von der Verfertigung der im ge-
meinen Leben vorkommenden schriftl. Auffä-
ze, vorzüglich der Briefe. 8. 1783. 54 kr.
- Carmen de Medico ignorata morbi causa mala
curante. 8. 1784. 8 kr.
- Christmanns C. Geschichte des Klosters Hirschau.
8. 1783. 1 fl. 15 kr.
- Entwiklung nähere der vornehmsten Streitfra-
gen die Ehen naher Blutsfreunde betrefend,
nebst einem Vorschlag zur Vereinigung der
Gegenpartheien. 8. 1785. 1 fl. 15 kr.
- Fragmente von Kaiser Karl des Großen und Jo-
seph des 2ten Regierungen. 8. 1781. 8 kr.
- Groschen D. gefundene, eine Comödie. 8. 784. 12 kr.
- Hegelmaiers D. T. G. Betrachtungen über das
Christenthum, 3 Stüke. 8. 1781 u. 82.
2 fl. 48 kr.
- Hofmanns C. G. Abhandlung von der am her-
zogtl. Hofgericht eingeführte Appellations-
Summe. 8. 1782. 30 kr.
- Jägers D. F. Anwendung der Lehre von trum-
men Linien auf Gegenstände der Naturlehre,
m. 1. K. 8. 1782. 24 kr.
- Keslers C. Hiob aus dem hebräischen Original
neu übersetzt. 8. 1784. 1 fl. 15.
- Klemms J. S. neuer Atlas für die Jugend mit
21 illum. Landcharten. 8. 1782. 2 fl. 30 kr.
- Klemms

- Klemms J. S. hebräisches Elementarwerk. gr. 8.
1783. 1 fl. 15 kr.
- Magazin für die höhere Naturwissenschaft und
Chemie. 8. 1784. 1 fl. 15 kr.
- Maiers J. C. Autonomie des Fürsten und Adel-
stands im R. d. R. 2 Stücke. 8. 1782 50 kr.
- Einleitung in das Privat-Fürstenrecht über-
haupt. 8. 1783. 45 kr.
- Mosers J. J. Hofgerichts-Ordnung. 8. 1784.
1 fl.
- Nachtrag zu der Abhandlung von den besten Mit-
teln dem Kindermord Einhalt zu thun. 8. 1785.
12 kr.
- Observationes dogmat. exeget. ad loca quædam
N. T. graviora. 8. 1782. 15 kr.
- Planck W. G. de osteosarcofi comentatio.
c. Tabl. ænea. 4. 1782. 24 kr.
- Ploucquets W. G. vollständiger Rosarzt; oder
Unterricht die Krankheiten der Pferde zu er-
kennen und zu curiren mit aufgehängtem Re-
ceptbuch. 8. 1781. 1 fl.
- über die physische Erfordernisse der Erbfä-
higkeit der Kinder. 8. 1779. 30 kr.
- vom menschlichen Alter, und den davon ab-
hängenden Rechten. 8. 1779. 15 kr.
- über den Holzmangel und die Mittel, ihm
abzuhelfen. 8. 1780. 15 kr.
- Unterricht für Wundärzte, und Verordnung
wegen der tollen Hunde und anderer Thiere.
Fol. 1780. 12 kr.
- Warnung an das Publicum für einem in
manchen Brandenwein enthalteten Gift, samt
den Mitteln es zu entdecken und auszuschicken
8. 1780. 12 kr.
- Skizze von der Lehre der menschl. Natur.
8. 1782. 45 kr.
- Franz Lama und Philipp Lohmeier von der
Luftschriftkunst. 8. 1784. 24 kr.
-

8.
fr.
nd
fr.
el.
fr.
er
fr.
84.
fl.
lito
85.
fr.
am
kr.
io.
kr.
der
er
Re
fl.
fä
fr.
ab
fr.
hm
fr.
ng
re.
fr.
in
mt
len
fr.
ur.
fr.
der
fr.

Ue 29

8

ULB Halle

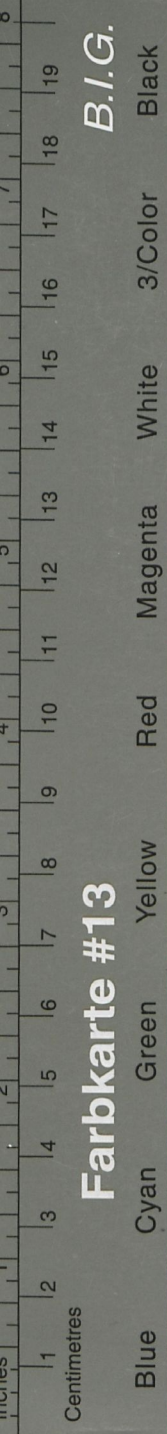
3

005 314 984

[Faint blue ink scribble]

B.I.G.

Farbkarte #13

FVNDAMENTA
THERAPIAE
CATHOLICAE.

SVBJVNGITVR
CATALOGVS CORPORVM
MEDICAMENTOSORVM USITATORVM.

EDIDIT
GODOFREDVS GVILIELMVS
PLOVCQVET,
PROFESSOR TVBINGENSIS.

TVBINGÆ,
apud JAC. FRID. HEERBRAND.

1785.